БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызылхоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Соединиң органы

1925 чылда үндезилеттинген

1953 июль 7 ВТОРНИК № 129 (2814)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Колхозчу тудугжулар (1 арын).

Петрусь Бровка.—Бистиң эп-найыралывыс быжыгып турзун (1 арын).

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунуң X пленуму (2 арын).

М. Тостай.—Политиктиг эртем билиглерни массаже (2 арын).

Г. Йомужап.—Сүт-Хөл МТС-тиң механизаторларында (2 арын).

Чаа өөредилге чылынга школаларны үлегерлиг белеткээр (3 арын).

Коммунистиг болгаш ажылчын партиялар—улус демократиязының чурттарының удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү (3—4 арыннар).

В. Афанасьев.—Мөөгүлерни чыынар (3 арын).

Улус демократиязының чурттарында (4 арын).

Герман Демократтыг Республиканың президентизи Вильгельм Пиктиң немец улуска кыйгырыы (4 арын).

СИГЕН КЕЗИЛДЕЗИН ТАРАА АЖААП АЛЫЫШКЫНЫНГА ЧЕДИР ДООЗАР

Ам үеде ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузарының эң харыысалгалыг үези болуп турар. Көдээ ажыл-агыйда машина паркызы сиген ажаап алыышкынының бедик бүдүрүкчүлүг чаа механизмнери-биле долдуртунган. Ынчангаш малды четчир сиген-биле хандырарының бүгү байдалдары бар.

Партия болгаш чазак сиген кезилдезин 15—20 хүннерде чорударының, ону дүжүт ажаап алыышкынынга чедир бүрүн доозарының сорулгазын көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының мурнунга салган. Чогуур өйүнде ажаап алдынган сигениң шынары бедик болур болгаш малдың эки продуктулуг болурун хандырар дээрзин практика көргүзүп турар. Оон аңгыда, сиген кезилдезин эң кыска хуусаада чорудары мал чемнериниң чидириин эвээжедир, дүжүт ажаап алыышкынының ягезинде колхозчу көдээниң күш-ажылчы болгаш техниктиг курлавырларын хостаар.

Бистиң областың колхозтарында ниитиниң малының өзүп турар хереглелинден сиген бүдүрүлгези кончуг хожудап турарын демдеглээри чугула. Малды чемнер-биле багай хандырар чорук оон баш санын өстүрерин, продуктулуун бедидерин саададып турар.

Бо чылын ындыг чоруктан чайлаар болгаш сиген белеткелиниң кампаниязын бо чылдың июнь 25-тен орай эвесте эгелээш, август 10-дан бээр доозар деп СЭКП тыва обкомунуң бешки пленуму айыткан. Ындыг турбуже сиген белеткелиниң кампаниязын ол хуусаада үгле Тожу районнуң колхозтары эгелээн, оон өске районнар, ылангыя Тес-Хем, Өвүр, Сүт-Хөл, Барыын-Хемчик районнар, «Өөк» совхоз сиген белеткелинге кончуг озалдан киргеннер. Бо районнарның чамдык колхозтары сиген кезилдезин чаа эгелеп турар болгаш бар турар күштерни четче мобилизаставайн, кончуг организастыг эвес байдалды көргүзүп турарлар.

Июль 5-тиң медээзи-биле алырга, сиген кезилдезиниң планын Бии-Хем район 2,3 хуу, Таңды район 2,1 хуу күүседип турар, оон өске районнар бир хуу чедир безин күүсетпейн турар, ылаңгыя Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Чаа-Хөл, Сүт-Хөл, Тес-Хем болгаш Чөөн-Хемчик районнарның медээзи безин чок болуп турар.

Ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузарының чугула кампаниязы үге мындыг хожудаашкынныг чоруп турарыл? Ол болза, элээн хөй колхозтар, совхозтар болгаш машина-трактор станциялары сиген ажаап алыышкынын ийиги чергениң херээ кылдыр санап, ажаап алыышкын ажылдарынга күш-ажылы кылып шыдаар чонну калбаа-биле хандытпайн, машина техниканы, чепсек-херекселдерни, дириг тырттар күштү четче мобилизаставайн турарында. Хожудап турар районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары болза, сиген ажаап алыышкынын эң чугула ажыл-агыйжы сорулга кылдыр бодавайн турарлар.

Сиген белеткелиниң ажылында шыдажыр аргажок улуг четпестерни доп-дораан чайладып, бүгү күштерни дайынчы ёзу-биле мобилизастаары областың партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының, колхозтарның, совхозтарның мурнунда улуг харыысалгалыы-биле тургустунуп турар. Бо үеде кол күштерни, организакчы болгаш удуртукчу ажылдарны сиген база өске-даа мал чемнери белеткээринче угландырар ужурлуг.

Колхозтарда, совхозтарла сиген кезилдезиниң бригадаларының күжүн улгатырар, ылаңгыя чамдык колхозчуларны болгаш совхозтарның ажылдакчыларын өске ийиги чергениң ажылдарындан хостааш, сиген ажылынче киирер. Дириг тырттар күштү болгаш бүгү машина, чепсек-херекселди мобилизастап, оларны бүрүнү-биле болгаш бедик бүдүрүкчүлүү-биле ажылдадып киирер. Амга чедир колхозтарда септетиңмээн сиген кезер машиналарның болгаш өске-даа чепсек-херекселдериниң септелгезин дүн-хүн чок септээш, ажылдадып киирер дугайында колхозтарның баштаар черлери шиитпирлиг хемчеглерни алыр ужурлуг. Улуг-Хем районнуң колхозтарында бар турар 94 сиген кезер машиналарның үгле 60 хирези септетинген, чаңгыс «Свобода труда» колхозта 10 сиген кезер машинаның үгле 4-түү ажыглатынып турары ышкаш фактылар-биле ам канчап-даа эптежип болбас.

Сиген ажаап алыышкынынга, силос салыышкынынга шиитпирлиг күш машина-трактор станциялары болур. Олар сигенни кезери-биле чергелештир ону бөлерин, копеннээрин, сарааттаарын катай чорудар хүлээлгелиг, МТС-териң эргезинде сиген ажаап алыышкынынга ажыглаар күүлүг механизмнер болгаш мергежилдиг кадрлар бар. Ындыг болза-даа, бистиң МТС-теривис бо хүнге чедир ол бүгү күштерни сиген ажылынче четче мобилизастап киирбейн, харыысалга чок байдалды көргүзүп турар. Малга чемнер белеткээриниң ажылы МТС-терниң дорт хүлээлгези болурун олар медереп билип, сиген ажаап алыышкынынга, силос салыышкынынга кирер бүгү машина чепсекти доп-дораан мобилизастаарын, машина бүрүзү долу күчүзү-биле ажылдап, механизатор бүрүзү ажылдап кылырының нормазын күүседир болгаш ажыр күүсеткен турарын чедип алыр.

Колхозтарның чамдык удуртукчуларында сигенни хоолулуг үезинде кезип алырын бодавас, харын эрткен чыл ышкаш сиген үнүжү тайыс, кезери элек дээр хоралыг хөөн-бодалдарга удур партия совет организацияларының талазындан чогуур демиселди чорутпайн турар. Ындыг бодалдарны малга чемнер белеткелиниң планын күүседиринге саат ужураштырар, хоралыг чорук деп санаар херек. Сиген белеткелиниң планын колхозтарның, совхозтарның үгле кол сиген шөлдериниң сигени-биле долдуруп шыдатынмас ужурунда аърга иштинден, буга-сумун кыдыгларындан, ой-чиктерден, оруктар чанындан, кыштаглардан сигенни хол кадыры-биле кезерин организастаар херек. Оът-сигеннерни кезериниң, кургадырының, бөлүп сарааттаарының аразын улуг үзүктелиишкин чокка өй-шаанда чорудар болгаш бо бүгү ажылдарга чидиригни болдурбас, ажылдың шынары дээш демиселди күштелдирер.

СЭКП райкомнары, райкүүскомнар, көдээ ажыл-агый органнары колхоз, совхоз бүрүзүнде сиген белеткелиниң ажылынга удуртулга, контрольду күштелдирер, ажаап алыышкынның план-графигин хүн бүрү күүсеткен турарының демиселин организастаар хүлээлгелиг. Партия организациялары болза, мал чемнериниң белеткелинде ажылдап турар колхозчуларның, механизаторларның ортузунга партийжи-политиктиг ажылды кажангызындан-даа артык күштелдирер, социалистиг чарышты колхозтар, совхозтар, МТС-тер, бригадалар болгаш тус-тус кижилер аразынга калбартыр, оон түннелин беш хонук санында үндүрүп, мурнакчыларга шилчиир кызыл туктарны тыпсып турарын, оларның дуржулгазын нептередирин, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин организастаар. Коммунистер болгаш комсомолчулар бүгү колхозтарга, совхозтарга мал чемнери белеткээриниң планын күүседириниң организакчылары болур ужурлуг.

Мал чемнериниң быжыг курлавырын тургузары—ниитиниң мал ажылының улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнүң кол үүлүн хандырар.

Москва биле Донда-Ростов аразында үргүлчүүн хем пассажир шимчээшкини тургустунган. Бо шугумда пассажирлер олурарынга кончуг эптиг болгаш таарымчалыг кылдыр кылдынган суднолар: «Россия» деп дизель-электроход, «Сергей Киров» деп теплоход болгаш өскелер-даа чоруп турар.

Чурукта: «Россия» деп дизель-электроходтуң рестораны.

Чуруу **П. Вознесенскийнин.** СЭТА-ның пресслишези.

Колхозчу Дон тараа ажаап алыышкынын эгелээн

ДОНДА-РОСТОВ. Областың мурнуу талазында тараа быжып эгелээн. Азовский районнуң ажыл-ишчилери ажаап алыышкынче июнь 27-де кирипкен. Белеткел пунктузунга 300 пуд күзүн чашкаң кызылтасты чедирген. Приморск совхозу күрүнеге дужааган тараазынга бирги квитанцияны алган.

Ол ышкаш Александровский районда тараа кезилдези калбарып турар.

(СЭТА).

Чаа дүжүттүң тараазын күрүнеге

ДЖАМБУЛ. Джамбул МТС-тиң зоназында турар колхозтарда тараа культураларының ажаап алыышкыны улам калбарып турар. Комбайннарның бөлүк ажылдаарын станция бир-ле дугаар ажыглап турар. Ажаап алыышкынны кыска хуусаада чидириг чок эрттирер дээш механизаторлар чаржып турар.

Мурнакчы колхозтар күрүне мурнунга хүлээлгелерин күүседип эгелээн. Сталин аттыг, «Жас-Уркен» болгаш Амангельди аттыг көдээ ажыл-агый артельдери чаа дүжүттүң баштайгы он-он центнер тарааларын белеткел черлеринге дужааганнар.

(СЭТА).

ЧУРТТУҢ ХӨВУЛАРЫНДА

НАЛЬЧИК. Қабардин АССР-нин ховларда болгаш даг эдектериндe турар колхозтарында күзүн чашкан арбайны бышканнап кезери эгелээн. Майский районнуң «Красная Нива» көдээ ажыл-агый артелиниң тараажылары ажаап алыышкынның баштайгы хүннеринден эгелээш-ле күрүнеге тараа дужаалдазын организастаан.

ИВАНОВКА. (Фрунзе область). Чуй шынаазында арбай быжа берген. Краснореченская МТС-тиң комбайнёрлары тараа ажаап алыышкынынче кирипкен. Бо МТС-тиң комбайннары-биле даглыг ий черлерде участоктардан аңгыда барык-ла бүгү шөлдүң тараазын ажаап алган.

ЧИМКЕНТ. Мурнуу-Казахстан областың Каратасский, Чимкентский, Сайрамский болгаш Георгиевский районнарының көдээ ажыл-агый артельдери тараа ажаап алыышкынын чорудуп турар. Келесский районнуң колхозтары арбай кезилдезиниң соон дарый күзүн тараан кызылтасты кезип кирипкен.

Ганн Муртбаев аттыг колхоз арбай кезилдезин области бир дугаар дооскан.

(СЭТА).

КОЛХОЗЧУ ТУДУГЖУЛАР

Коллективтиг ажыл-агыйны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынга колхоз суурун сайзырадыры, бүгү колхозчуларны сууржуң амыдыралче шилчидери онза чугула рольдуг дээрзин Бай-Тайга районда «Мурнакчы» колхоз бодунуң мурнунга ам үеде чугула сорулга кылдыр салган.

Колхозтуң тургустунуп келгининден бээр ийи чыл иштинде колхоз төвүнде 52 чуртталга бажыңнары туттунган, ында ам 70 ажыг колхозчулар чурттап турарлар. Бажыңны туткаш, оон крышазын, соңгаларын, хаалгазын, шалазын, подвалын, кладовказын, долгандыр херимин кылгаш, ам ынаар колхозчуларны чалап киирери «Мурнакчы» колхозта чаңчыл апарган.

Бо чылын колхозка 20 чуртталга бажыңнарын, 4 кажааны база школа бажыңын тударын планнаан. Ам 19 чуртталга бажыңнарын дооскан, өске база 2 чуртталга бажыңнарын тудуп эгелээн. 500 хой кирер 2 кажаа туттунган, өске ийизин тудуп турар, ол ышкаш школа тудуу базы шапкын чоруп турар. Мурнакчы тудугжуларның саналы-биле тудуг планын колхоз август айда доозар деп шиитпирлээн.

Колхозтуң тудуг бригадазының бригадири аныяк колхозчу Санчиоол тудуг талазы-биле ортумак эртемниг, чазанылга херээн эки билир. Аңаа бүгү тудугжулар ынактар, чүге дээрге ол, тудугнуң планын күүседиринче тудугжуларны шын организастап, удуртуп турар.

Бригадада мурнакчыларның саны улам өзүп, оларның мергежили бедээн. Чалзып, Чымы, Бора-оол болгаш өске-даа кырый берген бызаңчылар ажылга кызымаккайын көргүзүп, хүн нормазын 100—150 хуу чедир күүседип турарлар. Ыяш диликчилери Оолак, Анарат, Иргит Лопсан, Саны-Маадыр, Куңгаа олар норманы 200—250 хуу күүседип, үргүлчү хана солунга, хүндүлел самбыразынга мактатырып турар.

Тудугжулар ортузунга политик-массалыг ажылдар хүн-бүрү эки чоруп турар, ону колхозта партия эге организациязының секретары эш Хирлиг боду-биле чорудуп турар.

Колхозчу тудугжуларның кызымаккай күш-ажылын бүгү колхозчулар, ажылчы чоннар мактап, оларга чүректиң ханызындан өөрүп четиргенин илередип турарлар.

Ниитиниң малы чайлаглаашкында

Колхозтуң ниитижиткен малын чайгы үеде тайгаларже үндүрүп семиртир чорук кышка удур белеткелдиң база бир чугула хевири болур. Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң ниитижиткен малы тус-туста сериин, көктүг-шыктыг тайгаларже организастыг үнген.

724 баш чылгы мал эки оът-сиген, девээлиг Хүүректиг, Чечектиг, Бора-Тайга деп чайлагларда барган. Ында дуржулгалыг чылгычы колхозчулар Лопсаң-Дажы, Доржу, Чигни, Көшкендей, Борбак-оол, Калчан-оол олар ажылдап турарлар. 7916 баш шээр малды 18 кезек кылдыр үскүлээш, Сүт-Хөл, Ак-Ой, Биче-Хөлчүк, Чалбак-Арга деп черлерде аппаргаш, семиртип эгелээн. Ынаар колхоз баштаар чери эң дээре кадарчылар Салбагар, Көк-Уруг, Доржу, Чаш-оол болгаш өскелерни-даа чоруткулаан.

Ол ышкаш колхозтун инек малын саар, сагбас, аныяк, кырган аайы-биле 16 кезек кылдыр үскеш, Чайлаг-шөл, Ак-Адыр, Ишкин-Бажы деп черлерже тайгаладып чайлаглаткан. Оон иштинден саар инектерни терең оъттуг, кужурлуг 3 черлерде үзүп тургускан. Чайлагларда сүт-бараан фермаларын тургузуп, оон херекселдерин бүрүн белеткээн. Инек мал ажаалгазында колхозтуң дуржулгалыг кадарчылары Күдерек, Серен-Нама, Дозур-оол, Шойдук, Сыгдык болгаш өскелер-даа кончуп кызымак ажылдап турарлар.

Мал ажылының тускай эртемниглерин чайлагларда тус-тус участоктар аайы-биле үлеп тургускулаан.

Колхозтуң сиген шөлдеринде

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтуң сиген шөлдеринде 4 машиналар, 12 хол кадыырлары ажылдап турар. Сигенчилер 37 кижи июль 2-де бир улуг сарааттты тургускан, а бөлдүнген сиген 270 копен ажып турар.

Хүнде 3,5 гектар шөлдүң сигенин кестирер нормазын машинистер Комбу, Базыр олар 4,5 гектар кылдыр күүседип турар. Ындыг мурнакчылар хол кадыырлары-биле сиген кестирип турарларда, ылангыя бөлүп сарааттаар ажылдарда база-ла хөй.

Бистиң эп-найыралывыс быжыгып турзун

Белоруссияның, Литваның болгаш Латвияның кожа-өңнүктер колхозчулары суг күжү-биле ажылдаар «Улустарның эп-найыралы» деп электростанциязының тудуун эгелээнден бээр бир чыл эрткен. А бо хүн улуг Дрисвятск хөлүнүң аккөк сугларының кырында электростанцияның чырыткылыг, каас бажыны туттунган. Сарыг хады адагаштар үш талаларже —Молотов аттыг белорусс колхозче, Адам Мицкевич аттыг литов колхозче, Свердлов аттыг латыш колхозче болгаш өске-даа колхозтарже тараа чоруткулаан. Станцияны удавас ажыдар. Аңаа, чаа бажыңга, өөрүшкүлүг кижилер — акы-дуңма республикаларның колхозтарының тараажылары улуг күш-ажылчы тиилелгези-биле бот-боттарынга сеткилиниң ханызындан байыр чедиржир дээш келирлер.

Сугнуң күчүлүг агымы аттыга бээр, турбиналар ажылдай бээр, электри тогу удазыннарже дамчый бээр, холду долгандыр белоруссторның, литовтарның, латыштарның хөй санныг бажыңнарынга өңгүр чырык от хып үнер, а маңаа, электростанцияның чанында даг унунга, орус, белоруссс, литов болгаш латыш ырылар ыыткыры-биле чаңгыланыр, өөрүшкүлүг эштер танцычылар ойнап эгелээрлер.

Бо—кижилерниң эп-найыралының болгаш шүүлген угаанының байырлалы болур. Бо—коммунистиг улуг партияның ленинчи-сталинчы национал политиказының тиилелгези болур.

«Бир эвес совет эрге-чагырга чок болза, кажан-даа ындыг болбас. Паннар бистиң аравыска өжээннешкек чорукту кыпсып турганнар. Бистер үгле советтиг хүннерде ёзулуг акы-дуңмалышкы болуп чурттай бердивис».—деп, Молотов аттыг колхозтуң колхозчузу 70 харлыг эш Самусенок меңээ чугаалаан.

Шынап-ла Белоруссияның, Литваның болгаш Латвияның көдээ суурларының ажыл-ишчилери болгаш ол ышкаш бистиң бүгү Төрээн чуртувус аас-кежиктиг болгаш өөрүшкүлүг чуртталганы үгле совет эрге-чагырганың үезинде билгеннер. Колхозчу кожалар бот-боттарынга доктаамал дузалажып турарлар. Оларның чаагай амыдыралы чыл бүрүде өзүп турар. Партияның болгаш совет чазактың үргүлчүнүң сагыш салыышкыны оларга амыдыралды ам-даа улам экижидер аргаларны ажыткан.

Колхозчулар эрткен чылын тудугну улуг хайныышкынныы-биле тудуп эгелээннер.

— ГЭС-тиң «Улустарның эп-найыралы» деп ады-ла коммунизмни тудуп тургузуп турар совет кижилерниң канналган чаңгыс одуруунда турарывысты көргүзүп турар—деп, кажан тудугну эгелеп турда Латвия ССР-де Гривск районнуң Свердлов аттыг колхозунуң даргазы эш И. Гасин чугаалаан.

Колхозчулар дугайында партияның болгаш совет чазактың сагыш салыышкынын көргүзүп турарын ол электростанцияның дерилгезинден көрүп турар. Электростанцияны тудуп тургусканының ачызында оларның күш-ажылы каш катап чиигээрин олар билип турарлар.

— Үгле бистиң Молотов аттыг колхозка баштай 9, а оон соонда 28 моторларны тургузар бис. Мал чемнериниң белеткээшкинин, малды суггарарын, манзылар дилерин, хой кыргыырын шуптузун механизастаар бис—деп Григорий Савичев чугаалап турар.

Станция ажылдадып эгелээринге белен. Ону акы-дуңмалышкы өгбүлеге, найыралдыг шудургу күш-ажылга катышкаң кижилер тудуп тургусканнар. Олар канчаар соруктуг ажылдап турганын хайгаарап көөрү меңээ таварышкан.

Олар боттарының күш-ажылдарының үре-түннелдери-биле ханган. эп-найыралдыг чаңгыс өг-бүледе турарларны ам бо хүн безин сактып тур мен: тудугнуң начальниги белорусс Леонид Скоробогатый, Адам Мицкевич аттыг колхозтуң даргазы эш Иванов, чолаачы литов Вацлав Мордасас, латыш колхозчу, бетонщик тускай эртеминге мергежээн Леопард Дэдэль. Оларның аразында —тудугнуң үлүг нормазын 120—130 хуу чедир күүседип турган, Молотов аттыг белорусс колхозтан келген комсомолчу 19 харлыг Лида Примонова.

Дыка хөй кижилер, оларның аразындан Ткачук Иван база маңаа техникага мергежээннер. Ткачуктуң төрелдери — Кишинев областың Бельцы хоорайда ажылчыннар. Шеригден халашкаш ол, бо черлерге ажылдаары-биле артып калган. Оон соонда суг күжү-биле ажылдаар электростанцияның тудуунга ажылдай берген. Крановщик болуп ажылдаарын аңаа сүмелээн. Бодунуң баштайгы хүннерде ажылдап турганын сагынмышаан, ол мынчаар чугаалап турар:

— Баштай корткан мен. А ам ол ажылга ынак апарган мен.

Аныяк оол Блажук «Суто» деп машинага мергежип өөрени берген. Иван Пиварович скреперист болу берген. Василий Новиков электри шугумунуң кончуг эки септекчизи болу берген. Шуптузун санап четинмес. Суг күжү-биле ажылдаар «Улустарның эп-найыралы» деп электростанциязының тудуушкуу хөй-хөй чаа кижилерни кижизиткен болгаш оларны улустарның акы-дуңмалышкы эп-найыралының улуг идеязынга улам чоок кылдыр каңнаан.

Шаанда ээн, куруг турган ол булун ам бүгү Совет Эвилелинге билдингир чер кылдыр чаартынган. Ол тудуушкунга каш-даа катап чораан мен. Келгеним санында-ла ында долгандыр болуп турар улуг-улуг өскерлиишкиннерни көрген мен. Ында колхозу ховуларның дүжүдүдаа өзүп турар. Көдээниң ээн шалбаазының ортузунда чараш электростанциязы тыпты берген.

Мен бажыңнарда чидиг өңгүр чырыкты долгандыр олурган тудугжуларның өөрүшкүлүг арыннары-болгаш колхозтарда моторларның дааш-диңмидин сактып тур мен. Электростанциязы-биле кожа дагда акы-дуңма үш колхозтарның агрокультураның улуг бажының көрүп тур мен. Ол электростанциязының чоогунда туттунып турар. Бирээзи өскези-биле чоок чарылбас харылзаалыг. Аас-кежиктиг, чаа амыдыралды тургузуп турар кижилер чоок сырый харылзаалыглар. Ынчангаш биске, шуптувуска, өөрүшкүлүг, үүгдээрге бис шупту тиилетирбес чаңгыс совет өг-бүледе бис.

Бистиң эп-найыралывыс делгерен быжыгып турзун!

ПЕТРУСЬ БРОВКА.

Ийиги чартык чылдың үлүүнде

Москваның Петр Алексеев аттыг варын сукно кылыр фабриказының 900 ажыг ажылчыннары ийиги чартык чылдың үлүүнүң продукциязын кылып турар.

Аргылга цехиниң бүгү бригадалары камнап алдынган чиг эт-биле пландан ажыр пөстү кылып турар. Беш чартык айларның дургузунда аргыкчылар 10 муң ажыг килограмм дүктү камнаан. Мастер дузалакчызы Стариченковтуң кончуг эки шынарның бригадазы бо чылын камнап алган чиг эди-биле 500 костюмнерни азы пальтону даараар хире пөстү немей бүдүрүп үндүрген.

(СЭТА).

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунуң X пленуму

СЭКП Кызыл хооркомунуң бо чылдың июнь 3-те болган X пленуму «Чуртталга-коммунал тудуунуң база хоорай чаагайжыдылгазының дугайында» Кызыл хооркүүскомунуң даргазы эш **П. Долгихтиң** илеткелин дыннаан.

Эш Долгих бодунуң илеткелинин эгезинге, совет улустуң доктаамал өзүп турар материал, культуралыг хереглелдерин долузу-биле хандырар, ылангыя ажылчы чонга чуртталга-коммунал тудугларын калбартыр, хоорайлар болгаш суурларны чаагайжыдып сайзырадыр талазы-биле партия болгаш чазактың ап турар хемчегленинің дугайын чугаалавышаан, бистиң аныяк облазывыстың төвү—Кызыл хоорайга чуртталга-коммунал тудугларын көвүдедир, ону Совет Эвилелиниң чечектелдир хөгжүп турар хоорайларының бирээзи кылдыр чаагайжыдар дээш Коммунистиг партияның Төп Комитеди, Совет чазак онза кичээнгей салып, акша-мөңгүннүң, эт-херексел болгаш дерилгелерниң талазы-биле чыл-чылда эгээртинмес үзүг дузаламчыларны чедирип келгенин тодаргай чижектерге көргүскен.

—Кызылдың коммунал ажылагыйын, хоорайны чаагайжыдар, сайзырадыр дугайында Совет чазак бо чылдың эгезинде тускай доктаалды үндүрүп, хөй акша-хөренгини, дерилге чепсектерни биске берген. Чазактың ол доктаалынга өөрүшкү кирген хоорайның ажылчы чону, ылангыя коммунал, тудуг организацияларының ажыл-ишчилери төрээн хоорайының чечектелиишкини дээш кажангызындан артык көдүрлүп үнгениниң түннелинде, чамдык бедик көргүзүглер чедип алдынган—деп эш Долгих улаштыр чугаалааш, «Тыва тудуг трестизиниң» мурнакчы ажылчыннары Данзы-Белек, Цуканов, Комбу, Пичугина болгаш өскелер-даа социалистиг чарышка алган хүлээлгелерин чедиишкинниг боттандырып, тудуг ажылдарының үлүг нормаларын үргүлчү 2—3 катап ажыр күүседип келгенин, а хоорайның партия, совет организациялары ажылчы чоннуң ол улуг көдүрлүүшкүнүн деткиир, тудуг организацияларының ажыл-чорудулгазын башкарар талазы-биле чамдык организастыг хемчеглерни ап, партияның полит-массалыг ажылын мурнукузундан дээрежиткенин демдеглевишаан, дараазында четпестерни санап айыткан.

—Хоорай чаагайжыдылгазының, коммунал тудугларының дугайы партия хооркомунуң хуралдарынга, пленумнарынга, партактивтерге болгаш хоорай Совединиң хуралдарынга, сессияларынга каш удаа чугаалаштынып, эвээш эвес эки шиитпирлер хүлээп алдынган-даа болза, СЭКП хооркому, хооркүүском оларның күүселдези дээш организакчы ажылды четпес чорудуп, шиитпирлиг хемчеглерни албайн барганыбиле тудуг сезону орайтап эгелээн, аңаа белеткел кошкак болуп, тудуг материалдары чедир хандыртынмайн барганындан тудуг ажылдарының чартык чыл планы үгле 40 хуу күүсетинген, азы чарыгдаза чогуур 6 миллион 400 муң рубльдиң 2 миллион 500 муңу ажыглатынган болгаш график ёзугаар баштайгы кварталда ажыглалга кирзе чогуур чуртталга бажыңнарының, ажыл-агый, өөредилге черлериниң тудуглары амдыгаа чедир орту-даа кирбээн. Ылангыя барык 2 чыл бурунгаар тудуп эгелээн көдээ ажыл-агый техникумун, № 9 ортумак школаны, хоорайның чаа чунар-бажынын, божуур бажыңны болгаш өскелер-даа тудуг трестизи доозардан туржук, ам мырынай шуут ара соксаткан.

Тудуг планнарының күүсетинмейн турар чылдагааны болза, тудуг организацияларында механизмнерни чөп ажыглавайн, хөй нуруузунда куруг тургузуп, ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның күш-ажылын багай организастап, тудуг материалдарының белеткелин четчири-биле чорутпайн барганында. «Тыва тудуг трестизинде» (эргелекчизи эш Чаадаев, парторганизация секретары эш Харламов) 400 ажыг ажылчыннар бар хирезинде-ле оларның чартык чыгам хирези тудугларда ажылдавайн турар. Тудугжулар ортузунда социалистиг чарыш ам-даа кызыы, партияның полит-кижизидилгелиг ажылы эренгей, мурнакчыларның ажыл дуржулгазы нептерээшкин чок.

Қылдынып турар тудугларның шынары куду,аңаа кандыг-даа контроль чорутунмайн келген. Тудуг организацияларын туйбу, ыяш, чугай болгаш өске-даа тудуушкун материалдары-биле хандырар хүлээлгелиг чурт болгаш одалга үлетпүрүнүң область эргелели, ооң туйбу, ыяш заводтары дыка четпес ажылдаан, ооң уламындан тудуг объектилеринге ажыл удаа-дараа соксап келген. Тудуг организацияларынга ажыл кылдырары-биле керээ чарып, чагыг кылгылаан албан черлери техниктиг дөлевилелдин документациязын чогуур өйүнде кылдыртып бербейн турганы-биле база улуг саадаашкын болган.

Хоорай чаагайжыдылгазында, коммунал тудугларында херектиң байдалы база пат. Хоорайның коммунал килдизи (эргелекчизи эш Литвиненко) багай шимченген. Ол сорулгаларга күрүнеден көрдүнген 4 миллион чыгам рубльдиң үгле 829 муңу азы 29-ла хуузу ажыглатынган. Ленин кудумчузунуң барын талакы кезииниң асфальтызы мынчага доозулбаан, Қочетов кудумчузунуң транспорт чоруур кезииниң дескилээшкини амдыгаа чедир эгелевээн. Чаа электростанция тудуушкуну мырынай чер албаан. Суг дамчыдылгазының тудуу шуут-ла үстүрүнге четкен. Дыштанылга паркының делгелгези багай. Бо чылын хоорай ногаанчыдылгазы шуут чорутунмаан.

Коммунал тудугларында, хоорай чаагайжыдылгазында бо бүгү четпестерге хооркүүском, ооң даргазы мен база партия хооркому улуг буруулуг деп, эш Долгих илеткелин түнневишаан, чоокку үеде чорутса чогуур хемчеглериң дугайын саналдаан.

• о •

Коммунал тудугларының, хоорай чаагайжыдылгазының ажылында улуг четпестериң барын пленумга санал берген эштер чидии-биле шүүгмүүлээннер.

Чуртталга-коммунал тудуунуң ажылында улуг четпестер бар. Ооң тодаргай херечизи областың тудуг трестизиниң хоорайның коммунал ажыл-агыйынга кылып берип турары 6 бажыңның тудуундан көстүп болур—деп, областың ном үндүрер черинде партия эге организациязының секретары эш **Алдын-Херел** шүүгмүүлээн. Ол тудугларны бо чылын ажыглалга киирери көрдүнген-даа болза, ында үгле 9 кижи ажылдап турар. 6 бажыңдан мынчага чедир 5 бажыңның үгле фундаментизи салдынган. Тудуг материалы, ылангыя области бар тудуг материалдары чок болуп турар. Күш-ажыл эки организастатынмаан: Июньнүң 23-те ажылчыннар дүштеки чем соонда чиңгис чогундан ажылдавааннар.

Тудуг трестизинде партия эге организациязы (секретары эш Харламов) тудугда ажылдап турар ажылчыннар ортузунга партийжи-политиктиг ажылды барык чорутпайн турар. Ол ышкаш бажыңнарны дүрген туттурар дугайында чагыкчылар-даа, СЭКП-нин хоорай комитединиң бюрозу болгаш хоорай Совединиң күүскому-даа база-ла сагыш салбайн турар.

Бо чылын хоорайның чуртталга-коммунал тудуунга берген хөренгилериң үгле 40 хуузу ажыглатынганы, ылаңгыя хоорайның коммунал тудуунга чарыгдаза чогуур хөренгиниң үгле 20 хуузу ажыглатынганы бо айтырыгның хоорайда багай шиитпирлетинип турарын херечилеп турар-дыр—деп үлетпүр банкызының бухгалтери эш **Серотин** саналдаан. Хоорай гостиницазын чедир кылырынга үндүрген 90 муң рубльдиң үгле 14 муңу чарыгдатынган. Электри станциязынга үндүрген хөренги база ыракта чедир ажыглатынмаан. Хоорай чаагайжыдылгазынга чартык чылда ажылгаа чогуур акшаның үгле 29 хуузу чарыгдатынган. Бо талазы-биле хоорай Совединиң күүскому, хоорайның коммунал ажыл-агый чери багай ажылдап турарлар. Четпестериң үнүп турарының база бир кол чылдагааны тудугжулар ортузунда полит-массалыг ажылдың куду деннелдиг тургустунганында.

Областың тудуг трестизиниң кол инженери эш **Трещенконуң** бодунуң саналынга чугаалааны болза:

—Областың тудуг трестизи бо чылдың бирги чартыында тудугга үндүрген хөренгилерни чарыгдаарының планын 106,9 хуу күүсеткен. Акшаны чарыгдааны-биле алырга, ажыл чорутунуп турар ышкаш, ынчалза-даа ажылдың шынары багай, кылза чогуур бажыңнар кылдынмайн турар. Тудуг материалдары-биле хандырылга багай организастатынган. Бо бүгү четпестер тудуг трестизиниң удуртукчулары бистеринин, кол инженер мээн болгаш областың тудуг трестизиниң эргелекчизи эш Чаадаевтиң багай ажылдап турарындан болуп турар-дыр. Трестиң ажылын экижидерин эш Чаадаев барык-ла сонуургавайн турар. Харыысалгалыг ажылдакчылар болуп турар Ткачёв болгаш Гаврилов ышкаш багай ажылдап турар кижилер-биле шиитпирлиг демисел чорударының улуу, оларны эш Чаадаев харын камгалап турар. Ол ышкаш кадрларны шилип, хуваап, кижизидип турарывыс тергиин четпес. Партияның хооркому, обкому, ылаңгыя область Совединиң күүскому бистиң ажылывыска удуртулганы болгаш дузалаамчыны багай боттандырып келген. Чижээ, облкүүскомнуң даргазының оралакчызы эш Гусев «чугай ам дораан болур» деп биске шагда-ла аазаан. Ынчалза-даа аазатынган чугай амга чедир кылдынмаан.

Областың тудуг трестизиниң ажылында четпестерни эштер **Курченко, Литвиненко, Ковалёва** олар база чидии-биле шүүгмүүлээннер.

—Қочетов кудумчузунда туттунуп турар чуртталга бажыңының тудуу ам шуут соксаан. Тудугнуң соксаанын тудуг трестизиниң эргелекчизи эш Чаадаев туйбу чогундан, ында партия эге организациязының секретары эш Харламов, чагыкчы бажыңны «албас мен» дээнинден соксаан деп ангы-ангы чылдагааннар-биле тайылбырлап турарлар. Чаадаевтиң аажы-чаңы черле совет удуртукчузут эвес кижи. Ажылчыннар дээш, онаагаан ажылды эки кылыры дээш ооң сеткили аарбайн турар деп эш Курченко шүүгмүүлээн.

Тудуг трестизиниң удуртукчулары бажыңнарны шала кылып алгаш, аңаа боттарының ажылдакчыларын олуртуп алыр, ынчангаш ону дүрген доозарынче далашпайн турарлар деп эш Литвиненко демдеглээш, хоорайда чуртталга бажыңнарының септелгези, кудумчу сайзырадылгазы кончуг оожум темпи-биле чоруп турарын ону хооркомхозтуң багай чорудуп турарын миннип чугаалаан.

Чуртталга-коммунал тудугларының тудуушкунунуң болгаш хоорай чаагайжыдылгазының ажылының оожум темпи-биле чорутунуп турарының дугайын эш **Романов** бодунуң саналынга тодарадып шүүгмүүлээн.

Тудуг трестизиниң ажылында четпестерни хоорай Совединиң 4-күү сессиязынга депутаттар аажок шүүгмүүлээн үүе болгай. Ол черниң ажылында четпестерни ажыл-ишчи ёзу-биле шиитпирлээрин удуртур ажылдакчылардан элээн эштер хүлээнген. Ынчалза-даа хүлээлге үүгле аазаашкын болган, четпестер хевээр турбушаан. Бо четпестериң узуткатынмайн турарынга бир дугаарында СЭКП-ниң хоорай комитединиң бюрозу, ооң секретарылары буруулуг. Хоорком кежигүннериниң, хоорай Совединиң депутаттарының санал-оналын чогуур үезинде тоон көрбээн. Тудуг трестизиниң эргелекчизи Чаадаев ажылчыннарның деннелинден чыдып калган. Мурнакчы дуржулганы нептерединге шаптыктап, ажылчыннарның материалдыг байдалын экижидер дугайында партияның, чазактың айтыышкыннарын хажыдып турар. Мындыг кижини ол хире улуг албан чериниң удуртукчузунга үр үеде тургузуп турары шын эвес.

Ол ышкаш чуртталга-коммунал тудуунуң тудуушкунун дүргедедиринче чагыкчылар, ылаңгыя хооркомхоз, областың кадык камгалал килдизи, көдээ ажыл-агый эргелели болгаш өске-даа элээн хөй организацияларның удуртукчулары база-ла сагыш салбайн келгенин демдеглээр херек.

Тудугжулар ортузунга полит-кижизидилгелиг ажылды экижидер дугайында СЭКП хооркомунуң бюрозу, ооң пропаганда болгаш агитация килдизи көскү ажыл чорутпаан.

Хоорай Совединиң күүскому бодунга хамаарышкан тудуг черлерин багай удуртуп, хоорай чаагайжыдылгазынга депутаттарны эки дузалаштырбайн турар болгаш чуртакчы чонну чаагайжыдылгага хаара туттпайн турар.

Хоорай чаагайжыдылгазы бо чылын энир чылгызындан дора чорутунган—деп алгы заводунуң директору эш **Скороходов** шүүгмүүлээн. Хоорай адаа, Доңмас-Суг боду үнген ыяштарлыг сатчыгаш чер болгай, ам ооң ыяштары камгалал чогундан үрелип турар. Аңаа ыяштарны немештир олуртур, ону сад болдурар дугайында хоорай Совединиң күүскому хемчег албайн турар. Ол ышкаш хоорайның кыдыгларын чаагайжыдар дугайында улуг ажылды кылза чогуур. Хоорай Соведи хууда бажың тудукчулары-биле ажыл чорутпайн турарындан олар хоорай сайзыралгазының ниити планын барымдаалавайн турары ховар эвес.

Хоорай чаагайжыдылгазынга чазак черинден үндүрген хөй хөренгилер чөп ажыглатынмайн турары черле тергиин четпес-тир. Бо ажылдың четпес чоруп турарының кол чылдагааны болза, СЭКП хооркомунун бюрозу, хоорай Совединиң күүскому бодунун үндүрген болгаш үстүү организацияларның үндүрген шиитпирлериниң күүселдезин багай организастап турарында.

Ол ышкаш, бо айтырыг талазы-биле эштер **Хомайко, Харламов, Анкудинов** олар база саналдар берип, ажылда бар четпестерни шыңгыы шүүгмүүлеп, өртектиг сүмелерни катканнар.

Бо айтырыг талазы-биле пленум делгеренгей доктаалды үндүрген.

Сүт-Хөл МТС-тиң механизаторларында

Сүт-Хөл МТС-тиң механизаторларының чартык чылдагы часкы, чайгы ажылының түннели үнген. Трактор бригадазы бодунга алган социалистиг хүлээлгелерин канчаар күүсеткениниң дугайында илеткелди МТС-тиң директору эш Соловьев кылган.

Механизаторлар тракторларны болгаш өске-даа ажыл-агый машиналарын чогуур хуусаазында эки шынарлыг кылдыр септеп алганындан часкы, чайгы хову ажылдарының онаалгаларын чогуур өйүнде дооскан. Часкы шык базырыышкыны 228 хуу, чер илиртээшкини 188 хуу, тарылга мурнунуң лущениязы 196 хуу, часкы чер аңдарылгазы 134 хуу кылдыр күүсетингилээн. 506 га черни суггарар үргүлчүүнүң суггат бугазын, 1147 га черни суггарар түр буганы трактор-биле тыртырып каскан.

1954 чылдың часкы тарылгазынга белеткелди—чайгы чер аңдарылгазын бедик деннелге эрттирип, ону 101 хуу күүсеткен, ооң иштинден 116 га черниң хараган, тал дээн ышкаш үнүштерин аштаан. Ук ажыл ам-даа үргүлчүлеп турар. Трактористер эштер Сундуй-оол Монгуш, Қавыш-оол, Монгуш олар эң бедик көргүзүгнү чедип алганнар. Оларның ажылдап турары Жданов аттыг колхозта № 3 трактор бригадазы (бригадири эш Дастанай) бригадалар аразынга социалистиг чарыштың бирги черин алган. Ол бригада бүгү-ле часкы, чайгы хову ажылдарын бүрүн күүсеткен болгаш ылаңгыя часкы чер аңдарылгазын 187 хуу, тараа культураларының тарылгазын 165 хуу, чайгы чер аңдарылгазын 166 хуу күүсетпишаан, 585 килограмм кывар, чаар үүлдерни камнап алган.

Социалистиг чарыштың ийиги черин Киров аттыг колхозта № 1 трактор бригадазы (бригадири эш Чадамба) чаалап ап, часкы чер аңдарылгазын 100 хуу, тараа культураларының тарылгазын 128 хуу, чайгы чер аңдарылгазын 105 хуу күүсетпишаан, 1231 килограмм кывар, чаар үүлдерни камнап алган. Трактористер эштер М. Аякай 734 килограмм, М. Қызыл-оол 131 килограмм, И. Сандан-оол 240 килограмм кывар, чаар үүлдерни камнап ап, ээлчег нормазын 120—170 хуу чедир күүсеткеннер.

Ол ышкаш «Сталинчы орук» колхозта № 2 трактор бригадазы (бригадири эш Делгер-оол), ында трактористер эштер О. Сыгзаг, М. Ачын-оол, Х. Хапыргай олар база бедик көргүзүглерлиг болганнар.

Сүт-Хөл МТС-тиң аныяк механизаторлары Надеждин МТС-тиң механизаторларының эгелээни, кижи бүрүзү ийи-үш тускай эртемни шингээдип алыр дугайында кыйгырыын обласка бир дугаарында деткээш, ам чамдык эки түннелди чеъдип алганнар.

Г. ЮМУЖАП.

—◎—

Баштайгы он хонукта

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Төөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхоз бо чылдың тудуг планын шевергин күүседир дээш ыяш материалын хынамчалыг белеткеп, бызанчыларның ажыл темпизин дүргедетпишаан, туйбу база саман бүдүрүлгелеринче кол кичээнгейни салып турар.

Колхозтуң ол ийи бүдүрүлгелери июнь 17-де ажылдап эгелээн, баштайгы 10 хонукта туйбу бүдүрүлгези 8984 саманны, 3985 тудуг материалдарын кылып дужааганнар. Бо бүдүрүлгелерде херээжен колхозчулар кол киржип турар.

Туйбу болгаш саман бүдүрүлгелеринде күш-ажылдың чуруму багай -эвес тургустунган: ажылчын бүрүзүнде тодаргай онаалдаларны берген, социалистиг чарышта алган бот-хүлээлгелернин күүселдезин үргүлчү хынап, ооң чедиишкинниг болурунга дузалап турар. Дайынчы листок үнүп, көргүзүг самбыразы организастатынып турар.

М. СЕВЕН.

—◎—

Тараа суггарылгазы

Бай-Тайга районнуң Шуй сумуда «Мурнакчы» колхозтуң тараажылары бо чылын тараан 521 га тарааның ийиги суггарылгазын чорудуп, тарааның бок үнүштери-биле демиселди үргүлчү чорудуп турарлар.

Оон ынай, тускайлап тургускан 13 кижи тараа ажылдап кылыр бир шывыглыг улуг шаңның тудуун кылып турар болгаш дүжүт ажаап алыышкынының өске-даа белеткел ажылдары чоруп турар.

С. ШИРАП.

Политиктиг эртем билиглерни массаже

Марксисчи-ленинчи теорияны, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың политиказын, мурнакчы совет эртемнериң болгаш техниканың, литератураның болгаш уранчүүлдүң чедиишкиннерин пропагандалаарының херээнге политиктиг болгаш эртемниг билиглер нептерединиң талазы-биле Бүгү-эвилел ниитилелиниң чер-черде салбырлары дыка улуг рольдуг деп чүве бүгүдеге билдингир.

Ажылчы чоннуң ортузунга идеология ажылын күштелдиреринің чугулазын партияның XIX съездизи онзалап айыткан. Ындыг турбуже, аңаа дааскан бо улуг харыысалгалыг сорулганы политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир ниитилелдиң Өвүр районда салбыры күүседип шыдавайн турар.

Эртемниг болгаш политиктиг билиглер нептередиринің Бүгү-эвилел ниитилелиниң Өвүрде район салбырының удуртукчузу эш Кундан ук салбырның ажылын удуртпайн турар. Ам бо үеде районда ниитилелдиң кежигүннери 30 хире кижи бар. Оларның ортузунда кандыг-даа ажыл чорутунмайн турары-биле районда лекция пропагандазы багай тургустунган. Лекциялар дыка эвээш номчутунуп, оларның шынары дыңнакчыларның күзел сонуургалдарын чедир хандырбайн турар. Районда ажылдап турар специалистерниң лекция пропагандазынга киржилгезин идепкейжитпээн.

Бойдус эртеминиң дугайында, күш-культура, спорт херээниң дугайында, шажынга удур пропаганда, литература болгаш уран-үүл дугайында, көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының эки дуржулгазының дугайында лекциялар районда дыка кызыы болгаш харын-даа барык чорбайн турар. Эш И. В. Сталинниң «ССРЭ-де социализмниң экономиктиг проблемалары» деп генийлиг ажылын дыка четпес пропагандалап келген. 1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдезинің бешки беш чыл планын пропагандалаарыа районнуң колхозтарының мурнунда турар сорулгалардан хоорук чорудуп турар. Ниитилелдиң район салбырының удуртукчузу эш Кундан салбырның ажылын район иштинге таарыштыр планнавайн турар.

Политиктиг болгаш эртемниг билиглер нептередиринің талазы-биле Бүгү-эвилел ниитилелиниң Тыва область эргелелинден янзы-бүрү темаларлыг элээн хөй лекциялар районда келгилээн. Ол чугула лекциялар СЭКП райкомунуң партбиблиотеказында оваалатына берген чыдар. Салбырның удуртукчузу чогум кандыг лекциялар кээп турарын безин даңзылап албайн турар.

Районнуң колхозчу суурларында, ылаңгыя ыракта мал фермаларында турар колхозчулар бистиң улуг Төрээн чуртувустуң иштики ажыл-агый чедиишкиннерин, даштыкы политиказын, улус демократтыг,акы-дунма чурттарниң улуг чедиишкиннерин сонуургап дыңнаарын күзеп турарлар. Ындыг турбуже, ол колхозчуларның ортузунда лекциялар номчутунмайн турар.

Тодаргайлап чугаалааргa, политиктиг болгаш эртемниг билиглер нептередиринің Бүгү-эвилел ниитилелиниң Өвүрде район салбырының ажылы 1952 чылдың августан бо хүннерге чедир чорувайн келген.

Партийжи пропаганда биле политиктиг болгаш эртемниг билиглер нептередир ажылды ийи аңгы кылдыр көрүп болбас, олар тудуш харылзаалыг чаңгыс ажыл болур ужурлуг деп чүвени билир херек.

Бүгү-эвилел ниитилелиниң Өвүр район салбырының ажылын дарый диргизип, бистиң партияның салып турар негелдезиниң бедининге чедир көдүрери чугула. Бир эвес ниитилелдиң район салбырының ажылынга хүн-бүрүнүң партийжи удуртулгазын СЭКП райкому күштелдирер болза, лекция пропагандазында бар четпестерни чайладып болур.

М. ДОСТАЙ.

Хуралды ынчаар эрттирип болбас

Қызыл көдээ районнуң «Бай-Булун» көдээ ажыл-агый артелинге июнь 20-де бүгү кежигүннериң хуралы болган.

Ол хүн арай булуттуг хүн болган. Эртен 8 шактан эгелеп шыкта ийи стол салып каан черже колхозчулар шуужуп чоруп турганнар. Хуралга келгеннерже кым-даа кичээнгей салбас, а өл-шык, чыттыг шыкка «Хурал кажан эгелээр ирги?» деп манап олурары кымга-даа солун эвес. Колхоз даргазы эш И. Домбаалан ында салып каан столга шыдыраалап олуруп берген.

Конторага бир колхозчу санакчы А. Бровиковадан:

—Хуралдың айтырыы чүү ирги?—деп айтырарга:

—Черле билбес мен. Ындыг улусла болгай бис, хурал-суглааны чарлаарда, ооң чугаалажыр айтырыгларын чарлавас, туугай чүве болур—дээн.

11 шак үезинде арай деп хурал ажытынган. Колхозчу бүрүзү ук хуралды кончуг солун боор деп бодаан, чүге дээрге, отчёттуг хуралдың соонда чангыс-даа хурал болбаан, колхоз бүдүрүлгезинің айтырыгларын коллективтии-биле чугаалашпаан чүве-дир. 120 кижи хуралга олуржур бүрүн аргалыг тургаш, чүгле 69 кижи келген. Колхоз даргазы эш И. Домбаалаң хуралды ажыткаш, хуралдың ажылчы президиумуна 3 кижини боду саналдааш, олуруп алган.

Хурал даргазы эш Сенгин-оол хуралга чугаалажыры-биле моон адаанда айтырыгларны чугаалады: 1) артельге кежигүн хүлээп алыры; 2) сиген кезилдезинге бригадалар тургузары; 3) ажыл-агый айтырыглары.

Айтырыг-даа улуг-дур. Шыңгыылла чугаалажыр боор бис деп кижи бүрүзү бодап олурган. Бирги айтырыг дугайында колхоз даргазы эш И. Домбаалан сөс алгаш, «Сес кижини колхозка хүлээп алыр-дыр бис» дээш, оларның аттарын адагылаан. А оларның чамдызы безин хуралда чок. Колхозка кирери оюнчук эвес-ле болгай. Колхозка чаа кирип турган кижилерден колхозчулар айтырыг салырга, эш Домбаалан боду харылап каар, а колхозка кирип турган ол сес кижилерден кым-даа чүве чугаалаваан.

Колхозка чаа кежигүннер киирип алыр талазы-биле колхозчу демократияның принцивин үреп, ону аңаа бир оюнчук кылдыр көрүп турганы ол. Артельге кежигүн киирип алыр хуралга келгеннериң хуузу ыракта четпес болганын маңаа чугаалаарга-ла четчир.

Сиген кезилдезиниң дугайында айтырыг дыка чугула турза-даа, хову бригадазының бригадири эш Сенгин-оол каш сөс чугаалаан соонда, кым-даа саналдаваан. Үшкү айтырыг база-ла ол ышкаш эрткен. Эш Домбаалан сиген кезилдезинге чарыгдалдар үндүрер дугайын дыңнаткан. Ынчалза-даа, кым-даа эки билип албаан. Чарыза чогуур үүлдерни бадылап турда, чамдык кижилер «Чогум үүнү бадылап турар улус боор бис» дижип турганнар.

Артельдиң ниити хуралы 30 минута хиреде идея-политика талазы-биле мынчаар чавыс деннелге эрткен. Хуралга келген колхоз кежигүннериниң санал берген кижи чаңгыс-даа чок болган. Эштер Домбаалан биле Сенгин-оол оларның медеглелдерин бадылап турган бо-ла.

Артель кежигүннериниң ниити хуралы болза, колхоз бүдүрүлгезиниң амыдыралчы чугула айтырыгларын ниитиниң күжү-биле чугаалажып шиитпирлээр чугула чер болур. Ону мынчаар үвен-саваң эрттирип болбас!

Б. МОНГУШ,
Н. ПАВЛОВ.

Чайгы чер аңдарылгазын дооскан

Көк-Чыраада Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тараажылары келир чылдың бедик дүжүдүнге чайгы чер аңдарып белеткээриниң планын ажыр күүсеткен.

Ол колхозту хандырып турар Шагаан-Арыг МТС-тиң № 4 трактор бригадазы 400 га чайгы чер аңдарып бээр планын 454 га кылдыр ажыр күүсеткен.

Хову ажылдарының социалистиг чарыжынга кирген механизаторларның иштинде эштер Дуганчап, Болат-оол, прицевщик комсомолчу эштер Қызыл-оол, Долгай-оол олар үзүлчегде ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип, трактористер кывар, чаар үүлдерни 385—543 килограмм чедир камнап ап турарлар.

К. ДОРЖУКАЙ.

Чаа автомашиналар садып алган

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Күрүнеге дүк дужаарының планын Бай-Тайга районнуң колхозтары бо чылын шевергин күүсеткен. Ылаңгыя «Мурнакчы»—110 хуу, Молотов аттыг колхоз—102 хуу, «Дөн-Терек»—103 хуу күүсеткен.

«Победа» күрүне мурнунга дүк дужаарының бо чылгы планын 120 хуу, Сталин аттыг колхоз база-ла ыракта ажыр күүсеткен. Ол ийи колхозтар планындан 2—2 тонна дүктү ажыр дужааганнар, ынчангаш күрүнеге киирген дүк база өске-даа продуктуларының өртээ-биле 2 автомашиналар саткылап алганнар.

ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНГА ШКОЛАЛАРНЫ ҮЛЕГЕРЛИГ БЕЛЕТКЭЭР

Удуртулганы күштелдирер

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бистиң чуртувустуң бичии уругларын кижизидеринге кол кичээнгейни салып келген болгаш ол айтырыгны амгы үеде улам-на үнелеп, школа четкилерин калбартырынга башкы кадрларны өстүреринге күштерни-даа, хөреңгини-даа харам чөкка үндүрүп турар.

Маңаа Таңды районда улус өөредилгезиниң сөөлгү беш чылдарда чедиишкиннерин чижек кылдыр көргүзүп болур. 1948 чылда районга 11 эге, 1 чеди чылдың, 1 ортумак школалар турган болза, ам чеди чыл школазы 8, ортумак школа 2 апарган. Бо аразында өөреникчилерниң саны муң ажыр, а башкылар беженден хөй өскен.

1948 чылда районнуң школаларынга дээди эртемниг башкы үгле 7 кижи ажылдап турган болза, бо чылын олар 40 кижи четкен. Бо аразында чамдык школаларны улгатырбышаан, 5 чаа школаларны немей туткан, башкыларга 15 аал ишти чурттаар бажыннарны, база 11 өске-даа тудугларны кылып, ажыглалда киирген.

Партияның XIX съездизиниң директиваларынга үндезилээш, СЭКП обкомунуң болгаш облсовет күүскомунуң доктаалын ёзугаар 1953—54 өөредилге чылынга белеткелди бүгү тала-биле экижидеринге Таңды районнуң партия, совет, улус өөредилге органнары биче эвес хемчеглерни ап турар. Амгы үеде Балгазынның болгаш Хову-Аксының чеди чыл школаларын ортумак школалар кылдыр эде тургузар, бо чылын чаа бир эге школаны, 25 орунну уруглар садын немей ажыдар ажылдар чедиишкинниг боттанып турар.

Моон-биле кады Балгазын школазының тудуун, аңаа 2 квартираларлыг башкылар бажының доозары база Шанган школазын Кочетов суурга көжүрүп тудары дээш ажылдар калбарып турар.

1953—54 өөредилге чылынга район школаларының белеткели багай эвес боттанып турар. Ниитизи-биле 5500 кубометр оттулар ыяштан 5450 кубометр белеткетинген, ол ышкаш септелгеге ыяш материалдары бүрүн бар, 20 кубометр даш, 8 муң туйбу болгаш 3 тонна чугай база белен, ол материалдар удур-ла немей кылдынып турар.

Межегейниң чеди чыл школазында үш башкылар бажының тудуу, Балгазында ийи башкылар бажының септелгези дооступ, Бай-Хаакта ортумак база чеди чыл школаларының капитал септелгелери чедиишкинниг чоруп турар.

Чаа өөредилге чылынга кылдынган болгаш чоруп турар белеткел ажылдары-биле кады улуг четпестер барын база айтыр херек. Партия райкому болгаш райкүүском бо чугула ажылды боттуг удуртурун шуут холга ап шыдавайн, үгле районодан медээ алырынга кызыгаарлатынып келген. Удуртулгада шак ындыг хынаалда чок байдалды ажыглап алгаш, Балгазын көдээ Совет (даргазы эш Атоманов), «Революцияның чалбыыжы» колхоз (даргазы эш Фролков) болгаш МЖС (директору эш Тропицин) школалар тудугларынга онза багай киржип турар.

Районнуң школаларынга хереклер кылып, чугай болгаш туйбу бүдүрүп бээр хүлээлгезин (чагыгларны) райүлетпүр комбинады (директору эш Коваленко) боттандырбайн, ол чугула ажылды шуут-ла үзеринге чедирип турар. Кылган чамдык үүлдер, ылангыя туйбу куду шынарлыг болуп уламчылавышаан. Бо чугула ажылга комсомол райкому (секретары эш Воробьев) база-ла көскү эвес киржип турар.

1953—54 өөредилге чылының эгелээр үези чоокшулап келген, а кылыр үүлдер дыка хөй. Удуртулганы күштелдирер херек. Бүгү күштү, бар-ла аргаларны чаа өөредилге чылынга белеткелдерже угландырары чугула.

И. ПРИНЦЕВ.

Суму Совединиң ажылының чедиишкиннерин быжыглаар

Бодунуң организас-массалыг ажылын Каа-Хем районнуң Ильинка көдээ Соведи (даргазы эш Берестов) эки чорудуп турар.

Чер-чер Советтериниң эткен соңгулдаларның үезинде соңгукчуларның берген чагыгларын амыдыралга чедиишкинниг боттандырар дээш актив-биле ажылды көдээ Совет экижиткен. Совет бодунуң сессияларын болгаш хамаатыларның хуралдарын доктаамал чыылдырып келген.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга хамаатыларның киржилгезин организастаар талазы-биле шиитпирлерниң күүселдези багай эвес организастатынган. Көдээ совет бо чылын бот-онаалда үндүрүүнүң чыылдазын 100 хуу күүсеткен. Суурда чеди чыл школазының келир өөредилге чылынга белеткелин эки организастап турар, план ёзугаар 300 кубометр оттулар ыяш бүрүн белеткетинген.

Школа септелгезинде тускай бригада ажылдап турар. Ук бригада баштайгы ээлчегде башкылар бажыннарының септелгезин чоруткан. Школаның улуг бажының крышалап, печкаларын кылып, иштин штукатуралап турар. Бригаданың ажылы дүрген темпилиг болгаш эки шынарлыг болуп турар.

Колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири эш Санаров) сөөлгү айда чуртталганың 5 бажыннарының тудуун доозуп, ажыглалга киирген. Суур чаагайжыдылгазының херээ экижээн. Бо чылын кудумчуларга ыяш тарылгазын организастаан.

Күрүнеге эьт, дүк, алгы-кеш дужаар планнарны бирги болгаш ийиги кварталдарда ук көдээ совет база-ла ажыр күүсеткен.

Д. ДАГБА.

Мөөгүлерни чыңар

Кижиге база бир үнелиг чем, мөөгү болза, бистиң Төрээн чуртувустуң бойдус байлааның бирээзи. Мөөгү-биле Совет Эвилели делегейде эң-не байлак.

Мөөгүнү кайы шагдан бээр улус чемге ажыглап келген. Ооң составында кижиниң организминге чугула херектиг бүдүмелдер: үс, крахмал, янзы-бүрү дустар болгаш витаминнер хөй. Кижиниң организми мөөгүнү хлеб, ногаа-биле бир дөмей шингээдип турар.

Хууда ажыглаарындан аңгыда, мөөгүнү амгы үеде хөйү-биле чыып болбаазыраткаш, хөй-ниитиниң чемненилгезинге элбээ-биле ажыглап турар. Мөөгүнү дузап каан азы үске быжырып каан бодун, куужуур быжырарынга, кургаткан мөөгүнү мүнге болгаш чемниң өске-даа хевирлеринге ажыглаарга дыка үнелиг.

Чемниң бо база бир сүүзүннүг хевириниге чоннуң негелдези чыл бүрүде-ле улгадып турар. Ынчангаш белеткелдер органнары мөөгүнү кызыгаар чогу-биле садып ап, болбаазыраткаш, садыг четкилерин дамчыштыр чонга садып турар.

Мөөгү чайның ийиги чартыында массалыы-биле үнер болгаш сооک дүшкүже чедир үнүжү үргүлчүлээр. Мөөгү аажок үнүүчел, ону чыып алгаш баарга-даа дазылы-ла кемдевээн болза, таарымчалыг үеде каш-ла хонганда база катап үнгүлеп келир. Ынчангаш ону хөй хемчээл-биле чыып, белеткеп болур.

Мөөгү арга-ыяштыг арыгларга үнер. Ол хүннээректерлиг, хады, хадың, дыт, шиви ыяштарлыг, шык арыгга ынак. Ынчалза-даа хүн дегбес, караңгы эзимнерге болгаш балгаштыг арыгларга ол ынак эвес. Мөөгүнүң өзеринге чылыг чаашкынныг, шык думанныг агаар аажок таарымчалыг. Чаашкын эрткеш, ооң ссонда 3—4 хире чылыг хүннер эрткенде мөөгү аажок хөйү-биле үнүп келир.

Чемге ажыглаарынга эң-не үнелиг мөөгүлер болза, ак мөөгүлер, груздилер, рыжиктер, подосиниктер, подберезиктер, маслениктер, сарыг мөөгүлер болгаш чалгынчыгаштар болур-дур. Чемге хереглээр бо немиштиг мөөгүлер-биле кады оларга дөмейзимээр хевирлиг хоралыг мөөгүлер база бар. Ону таныып алырынга райполарның белеткелдер конторларының ажылдакчылары дузалажыр.

Чаа чыгган азы кургаткан мөөгүлерни белеткел черлери кызыгаар-жок хөйү-биле садып ап турар. Аалга дузаан мөөгүлерни белеткелге хүлээп албас.

Мөөгүнү кургадырда ооң үгле бөртерин алыр. Кургадыышкынга ак мөөгүлер, подберезиктер, подосиниктер кирер болгаш оларның кургадыышкынын холушгурбайн туштузунда чорудар. Мөөгүнү кургадырынга хлеб быжырар печканы ажыглаар, кургадып турар мөөгүлерни булгап болбас болгаш өртетпезин база хайгаараар.

Мөөгүнү чыырының, кургадырының, өртээниң дугайында тайылбырны райполарның белеткел конторларының ажылдакчылары чорудар.

Райполар, чер-чер Советтери болгаш колхозтар баштаар черлери мөөгү белеткелинге ажылчы чонну, колхозчуларны калбаа-биле киришитирер дээш боттуг хемчеглерни чорудар ужурлуг.

В. АФАНАСЬЕВ.

Өөредилге чылынга белен

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районда Севи эге школа (эргелекчизи эш Макеева) бо чылын агар септелге кылыр планныг. Бо талазы-биле ажылдарны июнь 20-де бүрүн дооскан. Класстарны малгаштааш, чугайлаарын база шалаларын, соңгаларын болгаш эжиктерин бүрүн будуп алган.

Школаның белеткел ажылдарынга ада-иелерниң улуг киржилгелиг болганын онзалап демдеглээри чугула. Одалга сезонунуң үезинде хереглээр 112 кубометр ыяш база бүрүн дүжүртүнген.

Тоора-Хемде орус эге школа (эргелекчизи эш Пюханова) чаа өөредилге чылынга база-ла чедиишкинниг белеткенип турар. Школаның шупту өрээлдери чугайлатынган, шала, соңга, эжик база өске-даа чаарты будуур үүлдери бүрүн күүсетинген.

Септелгеге хереглетинер 24 парталарны, 5 столдарны кылган, 2 чаа шкафтарны база чазап алган, оттулар ыяжы белен. Бо ийи школаларның септелгезин чоокку хүннерде комиссия хынааш, хүлээп алыр деп турар.

В. АНАЙ-ООЛ.

Номчукчуларның чагааларының допчулалы

Школаларны чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткээри бүгүниитиниң төрээн херээ дээрзин билгеш, областың ажылчы чону школалар септелгезинге идепкейлиг күжениишкинниг ажылдап турарын «Шын» солуннуң номчукчулары редакцияче бижип турарлар. Эш **Бора-Көженің** бижип турары болза:

—Чөөн-Хемчик районнуң Калинин аттыг колхозта эш Кодур-оол директорлаан чеди чыл школазының септелгези эки чоруп турар. Школаның улуг септелгези колдуунда доозулган, башкылар чурттаар ийи бажың кылдынган, 40 парталарны, 12 столдарны септээш будаан. Белеткезе ногуур 900 кубометр одаар ыяшты хап белеткээн, ооң 500 кубометрин школа чанында сөөрттүп эккеп тургускан. Школаны өөредилге чылынга эки белеткээринге колхоз баштаар чери улуг сагыш салып турар. Септелгеде 12 кижи үргүлчү ажылдап турар. Олардан эштер Кандык, Ыймаандай, Сусуг-оол, Доржу, Шоваажык олар эки ажылдап турарлар.

—Эрзин районнуң «Сталинчы орук» колхозунда эге школа чаа өөредилге чылынга эки белеткетинип турар. Школаны чугайлап дооскан. Ада-иелер: Чула, Даримаа Дүгер, Серин олар септелгеге эки киржип турар—деп эш **К. Нурсат** бижээн.

Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадыр сумузунда Калинин аттыг колхозтуң школазының (директору эш Карма) септелгези эки чоруп турарының дугайында эш **Сюрюн-оолдуң** бижип турары болза:

—Калинин аттыг колхозта эге школа өөредилге төнери билик-ле чаа өөредилге чылынга белеткепип эгелээн. Септелгени организастыг эки чорутканының түннелинде школаның улуг септелгези доозулган болгаш иштики септелге эки чоруп турар. 45 оруннар, 36 парталар, 13 чаа рамалар база элээн каш печкалар кылдынган, өрээлдер будутуп турар.

Эш **М. Дукур-оолдуң** бижип турары болза:

—Сүт-Хөл районда Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары колхозтуң школазын чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткээр дээш күжениишкинниг ажылдап турарлар. Өөредилге төнмейн турда-ла школага немей чаа өрээлди тудуп эгелээн. Ам ооң тудуу доозулган, школаның парталары, столдары, интернаттың иштики хереклериниң сөөлгези база чедиишкинниг чорутунуп турар.

Колхозчунуң күш-ажылы

Көп-Сөөк сумуда «Победа» колхозтуң кежигүнү 67 харлыг эш Хертек Успун төрээн колхозун байшыдалдыг болдурар дээш чыл бүрүде кызымаккай ажылдап турар.

Колхозтуң тараажызы эш Успун эрткен чылын 20 га тарааны чайның дургузунда 3 катап эки шынарлыг кылдыр суттарып, тараа аразындан үнген бок оттарны чулуп-аштап тургаш, оон 50 тонна тарааны колхозка берген.

Ам бо чылын эш Успун колхозка оон-даа хөй орулганы киирери-биле 25 га тарааның чайгы ажаалдазын кончуг эки чорудуп, ам ол тараанын ийиги суттарылгазын дооскан. Тарааның бок үнүштери-биле эрестиг демисежип турар. Ынчангаш коммунист эш Успуннуң бедик дүжүт алыры-биле хүлээнип алган тараазынын ниити үнүжү кончуг эки болуп турар.

С. АЛЕЕТ.

Совхозтуң кадр ажылчыны

Эш Моңгуш Опчакай бодунуң күш-ажылын Таңды районда «Элегес» совхозка эгелээн. Ол ам ында 16 чыл ажыр ажылдап, совхозтуң ёзулуг кадр ажылчыны болган.

Совхозтуң бүгү ажылдарынга мергежээнин болгаш ак-сеткилдиг күш-ажылын үнелеп көргеш, совхозтуң дирекция чери эш Опчакайны совхозтуң бүдүрүкчү уксаалыг аскырларын ажаап кадагалаарынга томуйлаан. Ам ооң ажаалдазында турар 7 аскырларның күжү семис болгаш ол зооветеринарлыг чурумнарны билдилии-биле сагып, эрестиг ажылдап турар.

И. МААДЫР-ООЛ.

Солун чагылгазынче кичээнгей салыр

1953 чылдың ийиги чартыының солун чагылгазы Сүт-Хөл районда четпес организастатынып келген. Чылдың бирги чартыында чагыткан солуннардан хуусаазы төнген 995 солуннарның үгле 143-жү катап чагытынган.

Солун чагылгазы «Сталинчы орук», Жданов аттыг, Калинин аттыг болгаш Киров аттыг колхозтарда мырыңай-ла багай чоруп турар. Киров аттыг колхозтуң партия эге организациязының секретары эш Шыкпанга почтачы болгаш колхозчулар чагылгавыс төне берди, улаштырарынга дузалаңар деп дилег кылырга—меңээ чугаалаар силербе, бодунар барып чагыдып алыңар — деп хөректенип турган.

Чагылганың багай чоруп турарының чылдагааны болза, СЭКП-ниң болгаш ВЛКСМ-ниң райкомнарындан эгелээш партия, комсомол эге организацияларынга чедир чон ортузунга тайылбыр массалыг ажылды, эң ылаңгыя совет парлалганың дугайында тайылбырны багай организастап турарында. Ол ышкаш районнуң харылзаа контсразы болгаш союзпечатытың район организакчызы ажылды солун чагылгазын күштелдиреринче угландыр организаставайн турарындан база хамааржыр.

Д. ДМИТРИЕВ.

Коммунистиг болгаш ажылчын партиялар — улус демократиязының чурттарының удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү

Социализмни тургузарының оруунда быжыг болгаш эглиш чок турупкан улус демократиязының чурттары улус ажыл-агыйының болгаш культура хөгжүлдезиниң талазы-биле сөөлгү чылдарның дургузунда алдарлыг чедиишкиннерлиг болган. Гитлерлиг Германияны болгаш милитаристиг Японияны Совет Эвилелиниң тиилээн бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгезиниң ачызында фашизмниң болгаш империализмниң дарлалындан бо чурттарның болдунар аргалыг болган хосталгазы, помещиктерниң болгаш капиталистерниң эрге-чагыргазының үзүткатынганы, улус-демократтыг тургузугнуң бадыткатынганы болза, Совет Эвилели-биле эвилел болгаш эп-найырал улустуң күүлүг күштерин оттурган, массаларның чогаадыкчы энергиязының эгээртинмес үнер дөстерин ажыткан.

Бо чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партиялары башкарыкчы партиялар болу бергеш, Маркс —Энгельс—Ленин —Сталинның бүгү күштүг өөредии-биле болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының төтүнмес дуржулгазын удуртулга болдуруп алгаш, боттарының чурттарының хожудангай чоруун үзүткаарынче, оларны аграрлыг турганындан мурнакчы индустриалдыг чурттар кылдыр хуулдурарынче ажылчы чоннарның энергиязын болгаш энтузиазмин угландырганнар.

Улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары болза, массаларның ёзулуг организакчылары болгаш сорук киирикчилери, чаа ниитилел тургузуунуң тиилелгези дээш демиселге удуртукчу болгаш башкарыкчы күш болур. Тайбың, демократия болгаш социализм дээш, ажылчы чоннарның амыдыралының материалдыг болгаш культуралыг деңнелин бедидери дээш боттарының чалданыш чок демисели-биле ажылчын аңгының партиялары миллион-миллион кижилерниң ханы идегелин болгаш ынакшылын чедип алганнар.

Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның политиказы улус демократиязының тургузуунуң амыдыралчы үндезини—бүгү күш-ажылчы улустуң шиитпирлиг болгаш чугаа чок деткимчезин ажыглап турар. Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның марксисчи-ленинчи политиказын ажылчы чоннар бодунуң политиказы кылдыр көрүп турарлар, чүге дизе, ол политика оларның эрге-ажыктарынга болгаш идегелдеринге долузу-биле тааржып турар. Ол политиканың шыннысы, соң күчүлүг амыдыралга бадыткатынып турар күжү чурттатынып эткен чыл санында-ла улам тода, улам көскү болуп турар, чүге дизе, чурттап эткен чыл бүрүзү улус демократиязының чурттарынга социалистиг келир үеже оруктарже бурунгаар улуг базым болуп турар.

Совет Эвилелиниң эп-найыралдыг дузаламчызы болгаш деткимчезиби-биле боттанып турар социалистиг индустриализацияның политиказының хажык чок боттанылгазы улус демократтыг чурттарның экономикзе талазы-биле хожудангай чоруун дүрген үзүткаарынга дузалап турар. Үлетпүр бүдүрүлгезиниң дайын мурнундагы деңнелин 1952 чылда-ла Чехословакия барык-ла 2 катап, Румыния—2-ден ажыг катап, Польша болгаш Венгрия—3-тен ажыг катап, Болгария—4-тен ажыг катап, Албания 7 катап ажырган. Бо чурттарда бүгү үлетпүр продукциязының барык 99 хуузун ам социалистиг үлетпүр берип турар.

Кыдат улус республиказында улус ажыл-агыйының катап тургузуушкуну 1952 чылдың төнчүзүнде-ле колдуунда доозулган. Үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгези дайын мурнундагы хөй үүлдериниң талазы-биле харын-даа ашкан.

Дайын мурнундагы эң бедик деңнелге хамаарыштыр алырга 1952 чылда шой бүдүрүлгези 105, каннысы 170, электри энергиязыныы—114, цементинии—153 хууга чедир көдүрүлген. Шаанда кажан-даа бүдүрбейн турган рельстерни, станоктарны, даг үлетпүрүнүң дериг хереклерин болгаш өске-даа ындыг кылыгларны бүдүрүп үндүрерин ам шингээдип алган. Күрүне секторунуң үлүүнге аар эт-үлетпүрнүң продукциязының 80 хире хуузу онаажып турар.

Социалистиг индустриализация дугайында ленинчи-сталинчы өөредигни удуртулга болдуруп алгаш, улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары улустуң күжениишкиннерин хамыктың мурнунда, аар-эт үлетпүрнү—металлургияны, машина тудуун болгаш энергетиканы хөгжүдеринче угландырып турар. Чехословакияда үлетпүр продукциязының ниити бүдүрүлгезинде аар эт үлетпүрүнүң улуу 1952 чылда чартыындан хөй кезии болган.

Дайын мурнундаагызынга бодаарга, Польшада ам безин хөмүрнү болгаш каңны 3 катап хөйнү, а электри энергиязын 4 катап хөйнү бүдүрүп үндүрүп турар. 1938 чылда Венгрияга чоннуң кижи бажынга 70 килограмм каңны бүдүрүп үндүрүп турган, а 1954 чылда 236 килограммны бүдүрүп үндүрер. Улусчу эргечагырганың мурнунда үгле дашкаартан киирген машиналар бар турган Румынияда ам ада-чуртунуң улуг машина тудуушкуну тургустунган. Чүгле чаңгыс 1951 чылдың иштинде Болгарияга улус-демократтыг тургузугнуң тиилелгезиниң мурнунда чурттуң бүгү электристанцияларының күчүзүн 1,5 катап ажып турар электростанцияларын ажыглалга киирген.

Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның хүн-бүрүдеги массаполитиктиг ажылының түннелинде бо чурттарга социалистиг чарыш болгаш стаханов шимчээшкини уламна калбарып турар. Социализмниң тудугларында, заводтарда болгаш фабрикаларда кандыг-даа бергелерни ажып тиилеп өөренген, бодунуң төрээн чуртунуң революсчу чедиишкиннерин өстүреринге болгаш камгалаарынга белен, чалбыыштыг патриоттар, кайгамчыктыг кижилер, бүдүрүлгениң новаторлары, күш-ажылдың мурнакчылары өзүп үнүп турарлар.

Коммунистиг болгаш ажылчын партияларының удуртулгазы-биле улус демократиязының чурттарында көскү чаартылгалар көдээ ажылагыйда болуп турар. Помещиктерниң чер эдилелин узуткааны, помещиктерниң миллион-миллион гектар черлерин, а кулактарның чериниң чамдызын күш-ажылчы тараачыннарга дамчыдып берген чорук көдээ ажыл-агыйда бүдүрүкчү күштерниң хөгжүлдезинге делгем орукту ажыткан. Хоорайның болгаш көдээниң капиталистиг элементилерин кызыгаарлаарының болгаш кызып үндүрериниң политиказы ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилелин—улусчу эрге-чагырганың үндезинин улам-на быжыдарынга дузалап турар. Социалистиг үлетпүрнүң хөгжүлдезиниң темпилери-биле көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң темпилериниң аразында карышкак шыдамыккай болгаш дес-дараалап узуткатынып турар.

Күш-ажылчы тараачыннар биче, тускайланчак ажыл-агыйдан улуг коллективтиг ажыл-агыйның артыкшылыг күштеринге улам ханы бүзүреп турарлар болгаш черни кады ажылдап кылырының эштелгелерин, чер ажылының күш-ажылчы кооперативтерин база көдээниң коллективтиг ажыл-агыйларын эки-турага үндезилээш тургузуп турарлар. Чижээлээрге, Польшага 1953 чылдың мартта чер ажылының 7.000 ажыг бүдүрүлге кооперативтери, Румынияга—4000 ажыг көдээ коллективтиг ажыл-агыйлар болгаш чер ажылының эштелгелери турган. Бүгү тарыыр шөлдүң Венгрияның улус республиказында 40 хире хуузу, Чехословакияда барык 44 хуузу, Болгарияда 60 ажыг хуузу бүдүрүлге кооперативтеринге болгаш күрүнениң чер ажылдыг ажыл-агыйларынга хамааржып турар. Көдээ ажыл-агыйның социалистиг секторунда чедип алдынган чедиишкиннер, совет колхозтарның дуржулгазы-биле күш-ажылчы тараачыннарның улам-на ханы таныжып турар чоруу коллективтиг күш-ажылче тараачын массаларның калбак чүткүүшкүнүн төрүүндүрүп турар. Бо байдалдарда коммунистиг болгаш ажылчын партиялар бар турар коллективтиг ажыл-агыйларны, бүдүрүлге кооперативтерин болгаш чер ажылының ниитилелгелерин организас, ажыл-агый база политик талазы-биле быжыдарын көдээге бодунуң кол сорулгазы кылдыр көрүп турарлар.

Кыдатта улуг чер реформазы колдуунда доозулган, чер чок болгаш эвээш черлиг тараачыннар черни алганнар. 1952 чылда аъш-чем культураларының чыылдазы дайын мурнундагы эң бедик деңнелди ашкан. Эрткен чылдың төнчүзүнде чуртта алды миллион ажыг бот-боттарынга дузалажырының күш-ажылчы бөлүктери болгаш 4000 ажыг көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге кооперативтери санатынып турган.

Улус демократия чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг культураның калбак хөгжүлдезинче улуг кичээнгейни салып турарлар. Улус демократтыг эрге-чагырганың чылдарының дургузунда хоорайларның болгаш көдээниң миллион-миллион ажылчы чоннары боттарының бижик билбес чоруун узуткап алганнар. Ажылчы чоннарның уругларынга школаларның эжиктери калбаа-биле ажытынган. Чаа интеллигенцияның өзүлдезинге, тайбың болгаш социализмниң херээнге бараан болурунче салдынган эртемнин, литератураның болгаш уран-үүлдүң чечектелиишкиннинге таарымчалыг байдалдар тургустунган. Партияларның бүгү ажыл-чорудулгазы кижилер дугайында, бүгү ниитилелдиң үргүлчү өзүп турар материалдыг болгаш культуалыг хереглелдерин максималдыг хандырып бээриниң дугайында сагыш салышкын-биле синниккен. Ажылчын аңгының партиялары ажылчы чоннарны улустарның акыдынмалышкы чоруунуң болгаш эп-найыралының идеологиязының, пролетаржы интернационализмниң идеологиязының ёзузунга, Совет Эвилелиниң улустары-биле чардынмас найыралдың ёзузунга кижизидип турарлар.

(Уланчызы 4-кү арында).

Улус демократиязының чурттарында

И. В. Сталинның чыылда чогаалдары кыдат дылда

ПЕКИН. Солуннарның медээлеп турарын ёзугаар алырга, бо чылдың октябрьда «Женьминьчубаньжэ» ном үндүрер чер И. В. Сталинның Чогаалдарының бирги томун кыдат дылга үндүрген турар.

Эш И. В. Сталинның чогаалдарының кыдат дылче очулгазын Кыдаттың Коммунистиг партиязының ТК-зының шиитпирин ёзугаар хемчеп чорудар болгаш Кыдаттың Коммунистиг партиязының ТК-зының чанында Маркс, Энгельс, Ленин болгаш Сталинның чогаалдарының очулдурукчуларының бюрозу боттандырар.

И. В. Сталинның Чогаалдарының бирги тому 300 муң экземпляр тираж-биле парлатынып үнер.

Болгар-совет ниитилелдериниң эвилелиниң төп чөвүлелиниң пленуму

СОФИЯ. Болгар-совет ниитилелдериниң Эвилелиниң Төп чөвүлелиниң пленуму болган. Бо чылын болгар-совет найыралдың болгаш совет культураның айын эрттириериниң дугайында, база орус дыл өөренириниң талазы-биле улус курстарынга чаа өөредилге чылынга белеткелдиң дугайында айтырыгларны пленумга чугаалажып көрген.

Чоокта чаа доозулган өөредилге чылында орус дыл өөренириниң талазы-биле улус курстары Болгарияга 5589 турган, аңаа 80348 дыннакчылар—1951—1952 өөредилге чылынга деңнээрге ийи катап хөй кижи өөренип турган.

Чаа өөредилге чылында орус дыл өөренириниң талазы-биле улус курстарының четкизин калбартырын пленум төлевилээн. Сентябрь 20-ден октябрь 20-ге чедир болгар-совет найыралдың болгаш совет культураның айын эрттирер деп шиитпирни пленум хүлээп алган.

Польша тудугжуларның чаа тиилелгези

ВАРШАВА. Чуртта эн улуг Явожно-П деп электри станциязының тудугжулары чаа улуг тиилелгени чедип алганнар. Ийи дугаар турбогенераторнуң монтажы доозулган болгаш шылгалдазы эгелээн. Күш-ажылдың мурнакчы совет методтарын ажыглаанының ачызында ийиги турбогенераторнуң чыылдазын биргизинден ийи ай дүрген кылган.

„ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун“ Албанияда парлап үндүргени

ТИРАНА. Албанияда «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзунун» үшкү үндүрүлгези 40 муң кезек тиражтыг үнген деп Албанияның телеграф агентилели дамчыдып турар. Бүгү үндүрүлгелериниң ниити тиражы 95 муң кезек болуп турар.

«ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» өөренирин партийжи чырыдыышкынның четкизиниң программазында, а ол ышкаш чурттуң орутумак болгаш дээди өөредилге черлериниң программаларында көрдүнүп турар.

(СЭТА).

„Сталинград бо хүн“ деп делгелге

КАРАЧИ. Пакистанның найсылалы Карачиге «Сталинград бо хүн» деп делгелгениң байырлыг ажыдыышкыны болган. Пакистан-Совет культуралыг ассоциацияның организастааны ол делгелгеде маадыр хоорайның дайын сөөлүндеги үеде катап тургузуушкунун көрүнчүктелдирип турар 200 хире фото-чуруктарны делгеп көргүскен.

Өске чурттар-биле тайбың кады турары дээш туржуп турар бодунуң улуг кожазы Совет Эвилели-биле найыралдыг болгаш чүректиң ханызындан харылзааларны тургузарын Пакистан күзеп турар деп Пакистанның информация болгаш радио дамчыдылга министри Куреши делгелгени ажыдып тура чугаалаан. Делегейниң ийиги дайынының чылдарында совет улустуң шылгарангай алдар-хавыяаларын демдеглээш, Куреши болза, Сталинград дээш тулчуушкун делегейниң ийиги дайынына эң чугула болуушкун болгаш ол дайынның эргилделиг пунктузу болган деп чугаалаан.

Катрах-Холл залга кижилер сыныышпас турган, делгелгениң байырлыг ажыдыышкынынга киржирин күзээн дыка хөй кижилер даштыгаа турар ужурга таварышканнар.

(СЭТА).

Коммунистиг болгаш ажылчын партиялар — улус демократиязының чурттарының удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү

(Төнчүзү. Эгези 3-кү арында).

Социализмниң тиилелгези дээш демиселге коммунистиг болгаш ажылчын партияларның чедиишкиннери мөлчүкчү аңгыларның артынчыларының калчаалыг удурланыышкынынга таваржып турар. Аңгы демиселиниң чидиглениишкини бодунуң илерээшкинин ажылчын аңгының партияларындан тып ап турар. Мынчангаш, аңгы дайзынынга болгаш ооң агентилеринге хамаарыштыр серемчилелдиг болур чорук, аңгы дайыны-биле болгаш ооң дузалакчылары-биле кам-хайыра чок демисел болза, улус демократиязының чурттарының бүгү коммунистиг болгаш ажылчын партияларының, ол ышкаш бо чурттарның күрүне, ажылагый органнарының болгаш массалыг организацияларының, хоорайның база көдээниң бүгү ажылчы доннарының ажылының хоойлузу болур.

Калбак улус массаларның ёзулуг, шылгараан удуртукчулары — улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары идеология база организас талазы-биле хүн-бүрүде быжыгып турарлар. Партияның политиктиг шугумунуң хажыдыышкыннары-биле амыр соксаал чок демисежирин, коммунистерниң политиктиг база идеологтуг каңналыышкынының талазы-биле үргүлчү ажылдаарын, масса-биле харылзааларны доктаамал быжыдарын ол партиялар боттарының организацияларындан негеп турарлар. Партияның социалдыг составын таарыштырар дугайында, ооң хүрээлениң оппортунистиг, өжээнниг болгаш дайзын идеегеттерден арыглаар дугайында бүгү партия организацияларының доктаамал сагыш салыышкыны херек. Марксисчи-ленинчи теорияны шиңгээдип алыры дээш партия кежигүннериниң карак-кызыл болгаш кызымак ажылы херек. Күш-ажылга болгаш чуртталгазынга, күш-ажылдың база күрүнениң сагылга-чурумун быжыдар талазы-биле коммунистер болза, бүгү ажылчы доннарга үлегержи болур ужурлуглар.

Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның хүрээлениң быжыдары дээш демиселге эң чидиг чепсек болза, шүгүмчүлелдиң болгаш боттшүгүмчүлелдиң шылгараан аргазы болур. Ажылчы аңгының партияларының күжү үдел дизе, олар бодунуң ажылында четпестерни шиитпирлиг илередип база чайладып турарында болур.

Марксизм-ленинизмниң өлүм чок өөредии-биле чепсеглетинген, турасоруктуң болгаш ажыл-херектиң чаңгыс эви-биле күштүг улус демократиязының чурттарының коммучистиг болгаш ажылчын партиялары хоорайның болгаш көдээниң ажылчы доннарын социализм тургузуушкунунуң оруу-биле бүзүрелдиг аппар чоруурлар, тайбың болгаш улустар аразында эп-найырал дээш, дайын кыпсыкчыларының димзениишкиннеринге удур демиселче оларны сорук киирип турарлар.

Герман Демократтыг Республиканың президентизи Вильгельм Пиктиң немец улуска кыйгырыы

БЕРЛИН. ГДР-ниң президентизиниң немец улуска кыйгырыын июль 2-де Берлинниң демократтыг секторунуң радиостанциязы дамчыткан.

Кыйгырыгда чугаалап турары:

Эргим ада-чуртчулар, эргим өөнүктер болгаш эштер!

Сөөлгү хүннериниң болгаш неделяның дургузунда меңээ дыка хөй байыр чедириишкиннери, кадыкшыл күзээшкиннери болгаш бүзүрел илередиишкиннерй дамчытынган, ооң ужурундан мен бистиң республикавыстың бүгү ажылчы доннарынга болгаш мээң бүгү эштеримге ол дээш чүректиң ханызындан өөрүп четирер хүлээлгелиг мен деп бодап тур мен. Харын бо хүннерде, Герман Демократтыг Республикага удур фашистиг авантюраны империалистиг күштер организастаан үеде мен-бодумнуң бистиң ада-чуртувустуң бүгү ажылчы доннары-биле болгаш тайбынга ынакшылдыг хамаатылары-биле онза сырый харылзаалыг кылдыр сактып тур мен.

Мун-муң чагаалардан болгаш хүлээп алыр шактарда мээң канцелариямга келген кижилериниң чугааларындан бистиң доннуң негелделери болгаш хереглелдери меңээ билдингир турган. Ынчангаш, майның төнчүзүнде, мээң партиямның Политбюрозунуң төлээлекчилери Политбюронуң хуралдарының дугайын меңээ дыннатканда партияның болгаш чазактың угланыышкынының өскерилгенин мен долузу-биле үүлдүгзүнүп деткээн мен. Июнь 9-та хөй-ниитиге дыннатынган ол чаа угланыышкын болза, доннуң бүгү кезектериниң амыдырал деннелин бедиринче, бистиң республикада байдалды ниитизи-биле экижидиринче, бистиң ада-чуртувустуң Төөн болгаш Барыын талаларының аразында тамыны узуткаарынче угланган үүл болур.

Харын ол чаа курс ажылчы доннарга дузалап турар болганының, чаңгыс-эптиң болгаш тайбыңның херээнге бараан болуп турарының ужурундан, үгле ооң ужурундан улустуң дайзыннары—монополистер болгаш дайын кыпсыкчылары оон коргуп турарлар. Берлинге фашистиг өөңгээлериниң дугайында медээни алганымның баштайгы үезинделе ол өөңгээлер партияның болгаш чазактың чаа угланыышкынын үзе согар деп сорулгалыг дээрзи меңээ тодаргай апарган. Ооң-биле кады ажылчы доннарның бар турар четпестерге удур чамдык үндезилелдиг негелделерин көдүрүп үндүрүп турган кезектериниң иштинге чигзиниг чок бар турган таарзынмас чоруктарны өөңгээчилер боттарынга ажыктыг кылдыр ажыглапканнар. Фашистиг авантюристер болгаш оларның даштыкы ыдалакчылары оларны кайы хире айыылдыг орукче идиптер деп турганын будулуушкунга түр када кирген ажылчы доннар безин билип каннар.

Бодунуң үезинде рейхстагты өртеткени ышкаш, амгы үеде «Потсдаммер плацка» өртедиишкиннер чаа дайынче оттуг медээ болур ужурлуг турган. Ажылчы доннарның хөй кезииниң туруштуг байдалының түңнелинде, улустуң полициязының дидим хөделиишкиннериниң болгаш совет шериглериниң өй-шаанда болгаш төлептиг киржилгезиниң түңнелинде өттүүн чаштанчызын ол чаа дайынны кыпсып болурунуң мурнунда-ла өжүрүп каапкан. Бистиң демократтыг ёзу-чурумувусту болгаш тайбыңны боттарының кызымаккай хөделиишкиннери-биле камгалап турган бүгү кижилерге бо дээш бодумнуң чүректиң ханызындан өөрүп четиргенимни илередип тур мен.

Ам күштериниң улам улуг көдүрлүүшкүү-биле чаа угланыышкынны уламчылаары чугула. Июнь 9-тан эгелээш үндүргүлээн болгаш база доннуң амыдырал байдалын экижидериниң талазы-биле планнатынып турар хемчеглер дүрген болгаш шиитпирлиг боттанган турар ужурлуг. Ол чорук улустуң чаагай чоруу дээш кым сеткилиниң ханызындан демисежип турарыл, оларның долу бүзүрелдиг кады ажылдажылгазын негеп турар. Ам ажылчын бүрүзү бодунуң эки ажылы-биле болгаш бодунуң онаалдаларын ак-сеткилдиг күүседири-биле бодунуң өг-бүлезиниң амыдырал деннелиниң экижиринге дузалаар ужурлуг. Немецтерниң аразынга бот-боттарын билчир чоруктуң оруу хосталган турзун дээш, бүгү Германияга шынап-ла хостуг соңгулдаларны чорударын болгаш чөптүг тайбың керээни чарарын чедип ап болур апарзын дээш фашистиг өөңгээчилерни чылча шавар ужурлуг деп ак-сеткилдиг немец бүрүзү ам билир ужурлуг.

Улустуң чаагай чоруу дээш, Германияның чангыс-аай чоруу дээш, бүгү делегейге тайбың дээш бистиң партиявыстың болгаш Герман Демократтыг Республиканың чазааның чаа угланыышкыны-биле бурунгаар!

(СЭТА).

„Аныяк салгакчыларның аас-кежиктиг амыдыралга эргезин чаалап алыр“

Демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей Федерациязының секретариадының дыңнадыы

БУХАРЕСТ. Демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей федерациязының секретариады парлалгага үндүрери-биле дыңнадыг дамчыткан, ында ылаңгыя мынча деп чугаалап турар:

Улустар аразында дүшкүүрлүг чоруктуң суларап кошкаарынга идегелин делегейниң аныяктары илередип, аныяк салгакчыларның эрге-ажыктарынга кады ажылдажылга дугайында бүгү саналдарны ол улуг көдүрлүүшкүн-биле уткуп хүлээп ап турда, ындыг кады ажылдажылгаже ол-ла чүткүл-биле сорук киириттинген демократтыг «аныяктарның Бүгү-делегей ассамблеязынга», Христиан ажылчын аныяктарның катыжыышкынынга болгаш Социалистиг аныяктарның делегей эвилелинге чагаа чоруткан.

Аныяктарның эргелерин камгалаарының делегей конференциязының онза ужур-дузазын болгаш ооң ажылының эки түңнелдерин ол чагаада демдеглеп турар. Аныяк салгакчыларның аас-кежиктиг амыдыралга эргелерин чаалап алыры-биле катыжарынче конференция аныяктарны кыйгырган.

Чагаада оон ыңай чугаалап турары:

«Демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей федерациязы аныяктарның 1953 чылдың июль 25-те ажытынар Бүгү-делегей конгрезин болгаш аныяктарның болгаш студентилериниң тайбың болгаш найырал дээш IV Бүгү-делегей фестивалын 1953 чылдың август 2-ден 16-га чедир Бухарестиге чыылдырар болгаш оларны белеткелинге болгаш оларның ажылынга киржиринче аныяктарның бүгү организацияларын база бүгү аныяк кижилерни чалаан. Бистиң күүскомувустуң 1953 чылдың май 18—19-та болган сессиязынга ол чалаашкынны база катап кылган.

Найыралдың болгаш ындыг кады ажылдажылга канчаар күштелирин, ону аныяк кижилериниң канчаар билип көөрүн күзээриниң мындыг ёзузу-биле бис болза, бистиң чогуур организацияларывыстың төлээлекчилеринге, харылзажып тургаш тургускан корум-чурум ёзугаар ужуражырын силерге саналдап тур бис. Амгы аныяктарның хүннүң эң чугула амыдыралчы айтырыгларын, бүгү аныяк кижилерге бир дөмей ужурдузалыг болгаш бистиң организациявыстың кыйгырыгларынга харыылап турар айтырыгларны чугаалажып көөр арганы ол ужуражылга бээр деп санап турар бис. Вена конференциязының үндүрген шиитпирлеринге үндезилээш, аныяктарның эргелерин камгалаары болза, соңгаарлатынмас айтырыг болур, бир эвес бистиң организацияларывыстың программазын болгаш бистиң кежигүннеривистиң чүткүлүн барымдаалаар болза, ол айтырыгга кады ажылдажылга онза үре-түңнелдиг болур деп санап турар бис.

Эң эки салым-чолче чүткүп турар болгаш база башкаланчак чорук боттарының эргелерин чаалап алырынга болгаш тайбыңны камгалаарынга шаптыктаашкын болуп турар деп хомудап турар бүгү аныяк кижилерге бистиң ужуражылгавыс сорук киирикчи үүл болур ийик.

Кады ажылдажылганың болгаш чаңгыс-эптиң чугаалажыышкыннарының чугулазынга болгаш болдунуп болурунга кажан-даа чигзинмейн турган кижилер шын көрүп турган кижилер болур дээрзин болуушкуннарның чорудулгазы көргүзүп турар. Чүректиң ханызындан кады ажылдажылганың бо саналдарын силерге чорутпушаан, бистиң демократтыг аныяктарның Бүгү -делегей федерациязы болза, ооң ажыл-чорудулгазы бүгү аныяктарның күзелдеринге харыылап турар дээрзин медереп билип турар».

(СЭТА).

ФРАНЦИЯНЫҢ НАЦИОНАЛ ХУРАЛЫНДА

ПАРИЖ. Июнь 30-де Национал хуралдың хуралы болган, аңаа Жозеф Ланьельдиң чаа чазаан киирген. Хуралдың хүн айтырыынга—чазактың составының болгаш политиказының дугайында депутаттар Кайениң (ЮДСР—«Удурланыышкынның демократтыг болгаш социалистиг эвилели» дээр эвилелден), Туртонуң (коммунист), база Валлоннуң (Юрастан—РПФ-ниң шаандагы парламент бөлүү) бижимел айтырыглары турган.

Бир дугаарында Кайе чүве чугаалааш, Ланьельдиң чазааның ажылчорудулгазының үре-түннелдиг болурунга чигзинигни кылган.

Францияның национал эрге-ажыктарынга когаралды таварыштырып турган политиканы шаанда чорудуп турган ажылдакчылар Ланьельдиң чазаанда колдап артып калган деп коммунист депутат Огюст Турто бодунуң чугаазынга демдеглээн. Ланьельдиң «күштүг» чазакты тургузар деп чүткүлүн айыткаш, оратор мынча деп медеглээн: «Конституцияны үреп, силерниң негеп турарыңар оңза бүрүн эргелер силерге четпес болуп турар-дыр. Силер улус-биле сүмележиишкин чокка база ооң турасоруунга удур конституцияны реаксылыг ёзуга өскертирин чедип алыксап турар-дыр силер. Ол сорулга-биле силер бодунарның хууда өөнүүнер Баррашенни чалаан силер. Чазак кризизи силерниң удуртулганар-биле деголльчу депутаттарны чүгле чазактың хөй кезиинге эвес, харын оларның чугула албаннарны эөлеп турары чазакта база киирери-биле доозулган дээрзин Францияның улузу болгаш ажылчын аңгы демдеглээрин уттуптас».

Деголльчу төлээлекчи Валлоннуң чүве чугаалааның соонда Ланьельдиң негелдезин ёзугаар айтырыгларны чугаалажып көөрүн бадылаашкыннарның хөй кезии-биле тодаргай эвес үеде соңгаарлаткан.

(СЭТА).

Исландияда парламент соңгулдаларының түңнели

КОПЕНГАГЕН. Июнь 28-те Исландияга альтингиже (парламентиже) соңгулдалар болуп эрткен. «Берсен» деп буржуаз дани солуннуң херечилеп турары-биле алырга, соңгулда мурнунуң демиселиниң кол айтырыглары болза, Исландияда америк эжелеп чагырылганың дугайында болгаш даштыкы командылалдың адаанга исланд армияны тургузарының дугайында айтырыглар болуп турган. Исланд улустуң калбак кезектери чуртта америк шериг-агаар күштериниң туруп турарынга удурланып турар деп солун миннип бижээн.

Чуртта америк эжелеп чагырылганга удур, Исландияның национал хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар күштериниң бажында социалистиг чаңгыс-эптиң партиязы туруп турар. Бодунуң соңгулда мурнуу чарының программазынга ол партия болза, Исландияның девпскээринге америк шериглерни тургузарының дугайында дугуржулганы күш чок болдурары дээш, ол шериглерни чурттан үндүрери дээш, Исландияның Атлантика блогундан үнери дээш, Төөн Европа чурттары-биле Исландияның садыглажыышкының калбартыры дээш демисежиринче улусту кыйгырып турган. 1949 чылдың март 30-де болган, Исландияны Атлантика блогунда киргениниң удурланыышкынның чыскаалынга киришкени дээш буруудатырган бүгү кижилерге долу келдерелди кылырын партия негеп турган.

Норвегияның телеграф бюрозунуң медээлерин ёзугаар алырга, июнь 28-те болган бадылаашкыннарның түңнелинде хамаарышпас чоруктуң партиязы 21 мандатты, депшилгелиг партия—16 мандаттарны алганнар. Ол ийи партиялар чазак коалициязы болуп турар. Социалистиг чаңгыс-эптиң партиязы 7 мандаттарны, социал-демократтыг партия 6 мандаттарны алгылааннар.

(СЭТА).

АҢШ-та каңдаашкын

НЬЮ-ЙОРК. Парлалганың дыңнадыгларын ёзугаар алырга, мурнуу-барыын штаттарда күштүг каңдаашкын үргүлчүлеп турар. Чер ажылының министерствозунуң төлээлекчизи ол каңдаашкынны Техас, Оклахом, Арканзас болгаш Луизиана штаттарның төөгүзүнде «эн-не узамдыгыышкынны, эн-не күштүг болгаш эң калбаа-биле нептерээн» каңдаашкын деп адаан. Каңдаашкын Ханзастың мурнуу-барыын кезээнче болгаш Колорадонуң мурнуу-чөөн кезээнче база калбарып бар чыдар. Юнайтед Пресс агентилелиниң дыңнадып турары-биле алырга, ында мал одарларының кажааларының унун дургаар элезин дыка кылын дөң апарган чыдар.

«Тараан тараалар өртенген болгаш мал аштап турар» деп Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизи Даллестен дыңнаткан.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң хүл ээлгезин түр күүседип турар М. Н. ЛЮНДУП.

БИЧИИ УРУГЛАРНЫҢ КАДЫЫН КАМГАЛАҢАР!

КЫЖЫК ААРЫГ уругларның амыдыралынга коркуг айыылдыг. Чайын уругларның эмерин соксатпаңар! ЭМИГ СҮДҮ—кыжык аарыгны болдурбазының болгаш эмнээриниң эң эки аргазы.

Эмиг эмер уругларны эмчиниң томуйлаанын ёзугаар эмзириңер.

Эмзиреринерниң аразында хайындырган сүттү ижиртинер.

Боттарыңарның болгаш уругларыңарның холдарын үргүлчү чуңар. Эмзирер мурнунарда изиг суг-биле эмиңер чуңар.

Шала кырынче барып ушкан уруглар ойнаар чүүлдерни ыяавыла чуңар.

УРУГЛАРНЫ ЭМИН ЭРТИР ИЗИРНИКТИР ШУГЛАВАҢАР!

Изиг үеде бичии уругну чиик кылдыр хепкерип, эмчиниң айытканы ёзугаар хүнге, арыг агаарга хөй тудунар.

Чурттап турар черинерни салгынга каксыңар!

Уругларны, оларның чемин болгаш аяк-савазын халдамырлыг аарыгларның тарадыкчызы—сээктерден камгалаңар.

Бичии уруглар кыжыктап болгаш куза бээрге—доп-дораан эмчиге барынар!

Тыва областың санитар чырыдыышкын Бажыны.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал
кылдистериниң — 3—88; харыысалгалыг секретарьның 4—98; пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа кылдистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтерияның — 3 — 65

ТС02012 Облкүүскомнуң типографиязы